

Handwritten signature or initials, possibly 'R' or 'B', in the center of the page.

Small, illegible markings or text at the bottom left corner, possibly a page number or binding detail.

M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

4.6.1

1
6
D

CRMI

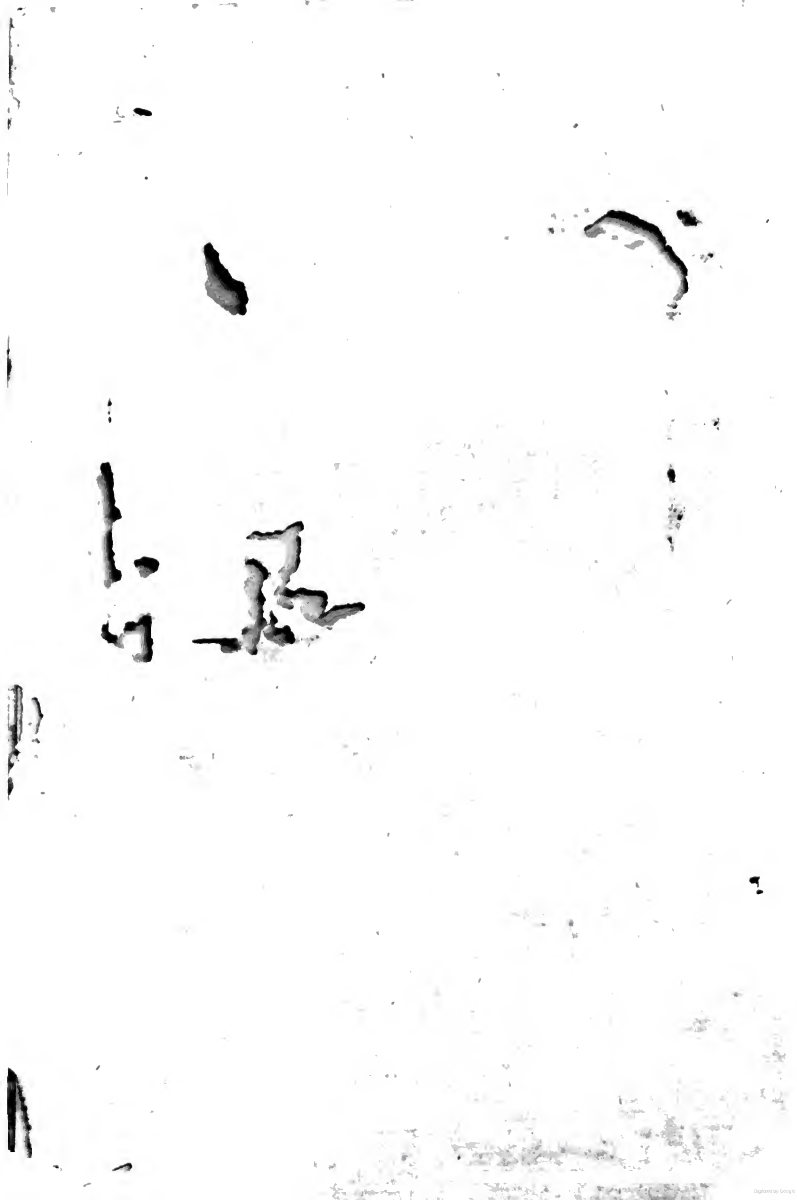
T.

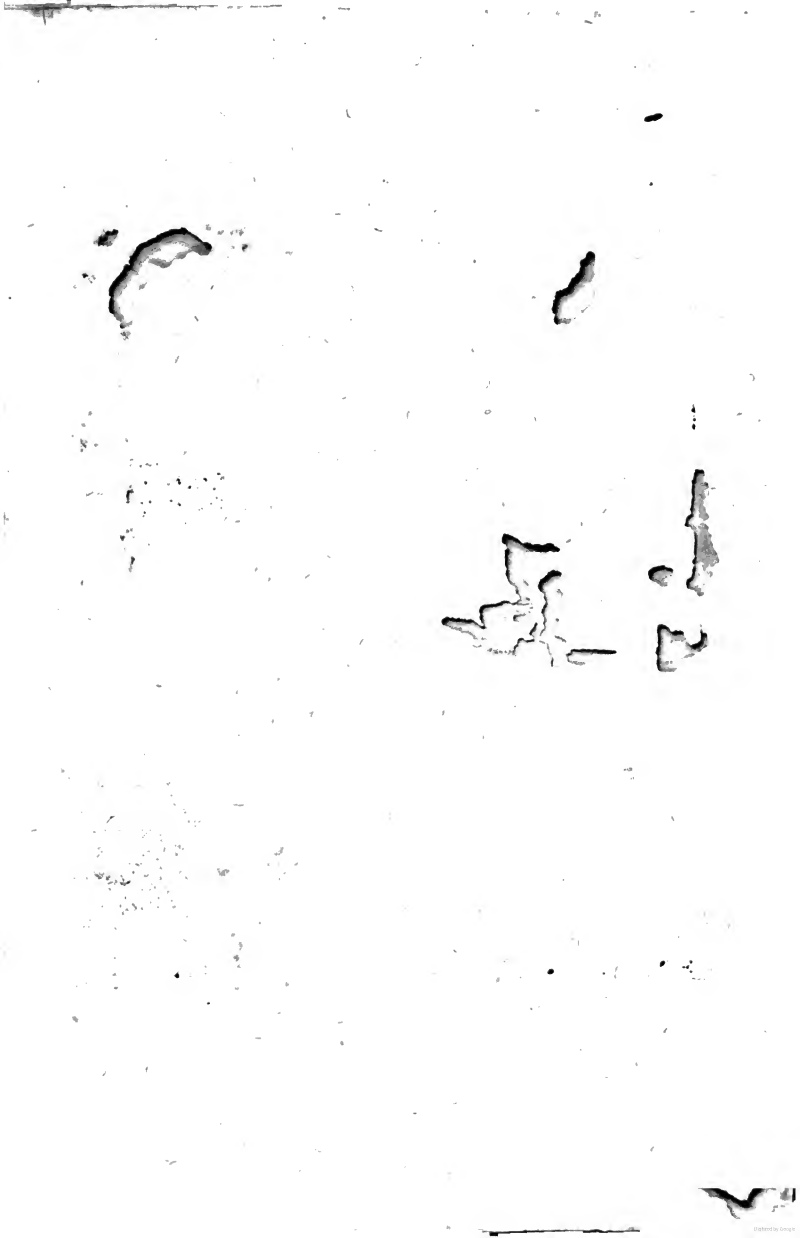

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

1
6

Adumbrata Imago
SOLIDARVM VIRTVTVM
ROBERTI CARDINALIS BELLARMINI
POLITIANI E SOCIETATE IESV
A Marcello Ceruino Eius Nepote
exposita
GREGORIO XV. PONT. OPT. MAX.

~~APUD~~ **ENIS,** ~~APUD~~
APUD AEMILIVM BONETTVM. M. DC. XXII.
SVPERIORVM PERMISSV.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
530 SOUTH EAST ASIAN AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700

UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
530 SOUTH EAST ASIAN AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60607
TEL: 773-936-3700

SANCTISSIMO
AC BEATISSIMO PATRI.

RES illos gen-
tilitios radios,
si tibi, Beatif-
sime Pater, di-
cam datos, quia
ex tua altissima, & Cœlesti Se-
de singulas uniuersi partes tri-
bus diuinis virtutibus aspergis,
& ex obscuris ac imis tenebris
ad clarissimam erigis lucem; me-
ne quidem unguem à verita-
tis linea aberrare dicet nemo.
Enimuerò Christiana Reipubli-

ca parens vigilantissimus, & communis Religionis cupidissimus propaganda, Purpuratorum Patrum designasti Senatum, quo ad gentes, quantumvis abditas & barbaras, Sanctissima nostra Fidei aperiatur aditus. Ad sperandam etiam hereditatem illam, qua nobis per spiritum adoptionis DEI filijs promittitur in caelis, omnes confirmas, nec non quinque pijsimorum intercessorum, quos inter Caelites adscripsisti precibus, dignaris roborare. Supremus tandem Pastor oues tibi commissas amplecteris dulcissime, saluberrimis alimonijs & disciplinis ad veram innutris charitatem, & ad eter-

num regnum amantissimè dirigis.
Quare hoc meum quicquid est
de Roberti Cardinalis Bellar-
mini moribus, tuo insigniri no-
mine optare non dubitavi. Pa-
ternos enim tuos spiritus in dul-
cissimo filio recognosces; ex isto
tuae maiestatis splendore lucem
tenebricoso operi meo gloriamquè
effusè concedes, & pijsima illius
acta per omnes nationes circum-
feres. Verum hos ego mihi ani-
mos assumpsi, qui ipsius Roberti
Nepos primo tui Pontificatus
initio in benignitatis tuae, & pa-
trocinij gremio ab eodem fui com-
mendatus. Quiquè Patrum
magnum habui Marcellum Se-
cundum, qui dum viueret ab

ca parens vigilantissimus, & communis Religionis cupidissimus propaganda, Purpuratorum Patrum designasti Senatum, quo ad gentes, quantumvis abditas & barbaras, Sanctissima nostra Fidei aperiatur aditus. Ad sperandam etiam hereditatem illam, quæ nobis per spiritum adoptionis DEI filiis promittitur in cælis, omnes confirmas, nec non quinque piissimorum intercessorum, quos inter Cælites adscripsisti precibus, dignaris roborare. Supremus tandem Pastor oves tibi commissas amplecteris dulcissime, saluberrimis alimonijs & disciplinis ad veram innutris charitatem, & ad eter-

num regnum amantissimè dirigit.
Quare hoc meum quicquid est
de Roberti Cardinalis Bellar-
mini moribus, tuo insigniri no-
mine optare non dubitavi. Pa-
ternos enim tuos spiritus in dul-
cissimo filio recognoscet; ex isto
tuae maiestatis splendore lucem
tenebricoso operi meo gloriamque
effusè concedes, & pijsima illius
acta per omnes nationes circum-
feres. Verum hos ego mihi ani-
mos assumpsi, qui ipsius Roberti
Nepos primo tui Pontificatus
initio in benignitatis tuae, & pa-
trocinij gremio ab eodem fui com-
mendatus. Quiquè Patrum
magnum habui Marcellum Se-
cundum, qui dum viueret ab

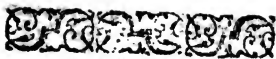
Excellentissima LYDOVISIORVM
 Familia, summo honore, & ma-
 xima benignitatis incremento est
 habitus. Grati igitur animi mo-
 numentū immortalitati tue, qua-
 quē scripsi sacrata velis, dum
 ipse post pedum beatorum oscula
 DEVM Optimum Maximum
 precor, ut ad multos annos San-
 ctitatem Tuam incolumentem
 seruet.

S. T.

Addictissimus Servus
 Marcellus Cervinus.

Robertus H. S. Praeedit. Car. d. Bellarmus.
Politianus 7. Martyr 1599.

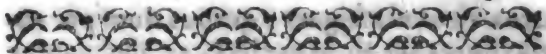

De Lacrymis, quas fundebat
CARDINALIS BELLARMINVS
dum purpura induebatur.

EPIGRAMMA
FRANCISCI BONINSIGNEI
ACAD. PHILOMATHI.

D^V M rutilant sparsi Romano murice crines,
Castaq; purpurea cyclade membra tegit.
Heu flammis circumdor, ait; quin pellite: & undā
Extincturam ignes lumina dia fluunt.
Quam benè nunc flammās lacrymis extinguit
amaris,
Flammās, quas genuit purpura nata mari!

RELATIO
DE VITA, ET MORIBVS

*Roberti Cardinalis Bellarmini
Politiani,*

E SOCIETATE IESV.

IMMENS A, & incomprehensibilis sapientia DEI, quæ habitat in consilio, eruditissq; interest cogitationibus, cuius est æquitas prudentia, & fortitudo, per quam Reges regnant, Principes imperant, & legum conditores iusta decernunt, sic Sacrosanctam Matrem nostram Ecclesiam, quam pretioso vnigeniti Filij sui Domini Nostri IESV CHRISTI sanguine dotauit, ac multiplici Spiritus Sancti ornauit gratia tuetur, ac regit, vt pro temporum necessitate ido-

neos viros ei assignet, quibus dum per varias huius sæculi procellas, ac fluctuantes tempestates agitur, de nequissimo humani generis hoste triumphare possit. Apostolorum ita fide illam roboravit, Martirum cruciatibus, ac trophæis stabilivit, crescete, multiplicataq; hæreticorum prauitate, Doctorum cœlesti Doctrina illuminavit, & denique plurimorum circumfedit exemplis, quæ posteris norma rectè vitam instituendi existerent. Ità infestantibus illam Hæresiarcho in Valentinianos, vnum ipsimet, & eodem tempore dedit Iræneum, In Nouatianos Cyprianum, in Manichæos Titum Bostrenum, in Donatistas Optatum, In Arianos Athanasium, Gregorium Beticum, Hilarium Pictauiensem, Ambrosium, In Eunomianos Basilium Magnum, Gregorium Nazianzenum, In Iouinianos, Vigilantios, ac Pelagianos, Hieronymum, Augustinum, Innocentium, in Nestorianos, & Eutichianos Cirillum Alexandrinum, Leonem Papam, & Ioannem Bessianum, In Monotelitas Sophronium, Maximum Martirem, In Niconomachos Damascenum, In Herricianos, & Petrobosianos Bernardum, In Hufsitæ Abneam Syluium, Siluestrum Pieratem, In Lutheranos Roffensem, Morum, Caietanum, Sotum, In Calvinistas verò, & cæteros no-

stri temporis plurimos, inter quos veluti inter clarissimas gemmas vt Pyropus resplendens non religione minus quam Doctrina, illam acriter defendit & omnibus exemplum reliquit imitatione dignissimum ROBERTVS Bellarminus, cuius acta præclarissima cum nõ nullos audierim cõscribere, ingratum minimè fore duxi, si ea digniora in lucem referrem, tum quæ per decennium, quo à primæua adolescentia mea apud illum eo inuitante Romam vocatus, ipsemet intueri, & à Testibus fide dignissimis audire potui, tum etiam quæ desumuntur ex Epistolis, & gentilitijs Chirographis, quæ pro triplici sanguinis vinculo, quo Robertus cum familia mea erat implicitus pœnes me asseruatur. Politiana igitur in Ciuitate non minus prospectu, & natura amabili, quàm nobili & edificiorum descriptione ex antiquioribus, & primæ nobilitatis familijs progenitus Patrem habuit Vincentium Bellarminum Optimum Virum, Matrem verò Cynthia Ceruinam primariam iuxtà atquè integerrimam Fœminam, ac sororem Cardinalis Tit: S. Crucis, qui postea ad Petri fastigium euectus Marcellus secundus nominatus est. Quare e filijs tertius in lucem editus anno Salutis MDCXXXII. die quarta Octobris, Robertus Puccius Sanctæ Ro-

manæ Ecclesie Cardinalis Nobilis Florentinus illum Sacro fonte suscepit, communicatoquè Roberti nomine nuncupauit. Nec pueritiæ fines excefferat Robertus, quin præclaræ indolis indicia dederit, & summam de se expectationem in omnibus excitarit. Cælestes quippè delicias degustare incipiens, quod temporis in illa tenera ætate in ludis, in iocis, & puero- rum delectationibus concedi solet. Hæc omnia contemnens puer Robertus totum sumebat in ijs, quæ ad salutem pertinent percipiendis, & naturæ vires superare contendens non rarò formatis sibi fictitijs Cathedris concionandi munus explere se aptabat. Iis initijs creuit accuratè educatus, nec minus ætate, quàm virtutibus subornatus adoleuit ille, qui omnes seclusit lubricas vias, quibus iuuentus insistere, aut ingredi sine casu aliquo, aut prolapsione vix potest, qui omnia denegauit voluptatibus, cuius omnis voluntas, omnis cogitatio tota mens Religionem, ac sapiëntiam studuit quàm acerrimè contemplari. Erat quippè Roberto æqualium manus, necessitudo affinium, condiscipulorum abundantia, quibus familiaritate & consuetudine iungi oportebat. at ea moderatione ijs utebatur, vt nulla illorum blandimenta, nulli ludi, nulla conuiuia, nullæ voluptates

delectarent, & nihil sibi expetendum putaret, nisi quod cum Sanctitate, & sapientia esset coniunctum. Quapropter inanibus despectis curis, & in diuinis contemplandis arcanis intentus sepius conuersabatur in Cælis. Sacrificio Missæ intererat quotidie. Beatæ Virgini psallebat. Sacra CHRISTI communionē singulis Dominicis diebus reficiebat se se. Sodalitati S. Stephani, quæ inter nobiles illius Ciuitatis primum obtinet locum Festis singulis aderat & piè sermocinabatur. Quadragesimales, & qui in honorem Sanctissimi Domini Nostri Aduentus celebrari solent dies cum cæteris alijs ieiunijs sedula adamussum religione retinebat. Prætereundo Ecclesias singulas adire, & numen salutare volebat. Intra domesticos parietes Familiarium etiam vitabat colloquia, rarò ab ipsis videbatur, & sub ipsa adhuc Laica professione plenè iam Religiosi Viri specimen præferebat. His tamen ita erat intentus, vt etiam de studijs nihil remitteret. Grammaticæ enim operam dedit, Rethoricæ incubuit, litteras græcas apprehendit, & sub disciplina Patrum Societatis I E S V in omnibus miros profectus fecit. Imò ad omnia versatili præditus ingenio, syderum interualla motus magnitudines ac nomina imbiberat. Vocum di-

stinctionem didicerat, Poetarum erat eruditus præceptis, & ea pollebat memoria, quod Marcellum Ceruinum tunc Cardinalem Auunculum, quo tempore Politiani commorabatur, fœcundus, & eius eruditissimus sermo maximè delectaret.

Erat Roberto Auunculus Alexander etiam Ceruinus eiusdem Marcelli germanus Frater, qui Hieronyma Bellarmina Roberti Amica in matrimonium ducta amorem reciproco & duplici Sanguinis vinculo copulatum cum Bellarmina Familia effecerat. Is Robertum vehementer amabat, suauitatem morum, virtutum ornamenta summa cum admiratione in illo intuebatur, ac summa de ipso expectatione concepta illum veluti in filium adscriptum ad studium Patavij cum Riccardo, & Herennio genitis destinarat. Et iam expectationi de se excitata Robertus respondere Imò præire paratus Patavium petere se comparabat. Sed ad maiora excitatus meliora sibi proposuit; caducitatem terrenarum rerum considerans, cœlestium verò stabilitatem contemplan, temporalia protinus abijcere, ad spiritualia & æterna insequenda sensim captus est. Societatem IESVS profiteri decernit. Nec tardè nouum Roberti consilium, ac deliberationè clara indicia Parentibus aperuerunt,

qui quanta molestia fuerint affecti, quan-
 to oppressi dolore incredibile est. Recens
 enim adhuc erat, & in illorum animis te-
 nacissimè hærebat angor extincti Marcelli
 Secundi, hoc est illorum extinctæ lucis:
 Nec Bellarminę domui erat, in quo magis
 acquiesceret, quam in Roberti expecta-
 tione. In illo enim solabatur; in illo to-
 ta eius reuiuiscendi spes posita erat. Ve-
 hementer igitur commoti nulla intentata
 via est, qua reuocare à proposito illum se
 posse confiderent. Sed neque maiorum
 preces, aut domesticorum Squallor ipsum
 inflectere potuerunt, quin in hoc quasi con-
 flictu dies aliquot mirum in modum exa-
 gitatus firmior euaderet. Proponunt illi
 antiquissimam & nobilem Religionē, glo-
 riæ, & honoris gradus in illa promittunt;
 ad pingua Sacerdotia, & Cardinalatus
 insignia facilem per eam ascensum ei futu-
 rum præmostrant; ad quæ seclusum aditum
 Societati IESV esse commemorant. Sed
 hæc ipsamet, quorum causa ipsi pugna-
 bant, illum reddebant fortissimum, & in-
 expugnabilem, vtpotè, qui res eas infra se
 positas aspernabatur & despiciebat.

Aderat tunc temporis Riccardus Cerui-
 nus ex ipso Alexandro Marcelli Secundi
 Nepos, & Sobrinus Roberti, qui paternæ
 domus comoda fastidiens, & rerum per-

ræsus vicissitudines eidem Societati IESV
 nomen dare statuerat. Factum itaq; diui-
 no consilio est, vt qui affinitate terrena de-
 uin&ti essent ad eandem Societatem ordi-
 nemq; vocati cœlesti ac diuina coniunge-
 rentur. Noua igitur petierunt, prisciq;
 posthabitis maiorum honoribus in ordi-
 nem sacrę Sodalitatis IESV admissi sunt.
 XII. Cal. Octobris. MDLX. Roberto æta-
 tis decimo octauo. Hic cum singularis
 Iuuenis ad CHRISTI traductus partes in
 noua se acie consistere animaduertit. Mi-
 rum est quæ Religionis iecerit fundamēta,
 quę virtutum tyrocinia dederit. Hic a pri-
 mo temporis ingressu ita pugnaciter ac
 strenuè tenuit locum, vt omnibus, & Pie-
 tatis, & Sapientię gloria antecellere videretur.
 Instituta igitur Societatis suę pro-
 fessus, ac forma soliti Tyrocinię, tunc per
 quindecim dies seruata, Societatis candi-
 datus probatus fuit, & Alumnus Collegij
 Romani destinatus, vt Philosophię disci-
 plinam cognosceret: Vbi quantum se pro-
 derit in Roberto acumen Ingenij, est mira-
 bile; cum tanta celeritate proposita ap-
 prehenderet, vt nulla videretur ei data in-
 stitutio, sed ipsa propemodum indidisse,
 ac penitus inseruisse natura. Vix reliquis
 tantum dabatur temporis Magistrum ad-
 discentem insequi, & summa notabiliora
 conscri-

conscribere, dum solus Robertus non solum per commodè omnia, sed claro & eleganti Poetarum metro reponebat. Sed tam miram felicitatem ingenij commiscere infirma natura voluit. Dedit quippè Roberto morbos pergraues, & ex lethali, ac diuturna feбри tanta imbecillitate corporis affecit, vt planè vsquè ad triginta suæ ætatis annos de salute laboraret, & obnoxium morbo tabido constitutus redderetur.

At hæc Roberti studiorum sollicitudinem, & seueriorem disciplinam vitæ minimè retardarunt. Triennio enim, quo rerum naturalium propositiones, & Dogmata solent explanari, absoluto, Magister artium creatus Florentiam missus est; vbi per annum Rethoricam edocuit & concionandi initium fecit. Deindè ad Montem Regalem apud Subalpinos destinatus in Rethoricæ facultate pertractanda, & in sacris concionibus prosequèdis Triennium summa cum laude, & admiratione consumpsit. Vnum tamè præter naturam fuisse dici potest, Robertum non paulatim rerum diuinarum doctrinam, & sensim apprehendisse, sed penè confestim & è vestigio peruenisse ad summum; Magiltrum ac Præceptorem non habuisse, sed institutorem Authoremque consuluisse animum suum. Patavij

quippè vnus tantum anni periodo com-
 moratus ad audiendam Theologiam con-
 cionandi simul munus exercuit: Deinde
 Genuam profectus ornandæ congregatio-
 nis prouincialis causa, biduo in summo
 templo Thæses Philosophicas, ac Theolo-
 gicas defendit, tanta cum dignitate, & sa-
 pientia, vt sibi omnium mentes deuinxisse
 videretur. Louanium VRBS est popu-
 lorum multitudine potentissima, floren-
 tissima opibus, scientiarum studio ac Vni-
 uersitate nobilissima. Hic Robertus per
 septennium partim latinæ conciones ha-
 bens; partim Diui Thomæ Theologiam
 publicè professus edocens, eloquentiam
 præ cæteris ostendit egregiam; Facundiam
 præmonstrauit Diuinam; magna cum ani-
 mi vocisque contentione Religionem ve-
 rā acclamauit; Summa cum alacritate va-
 nas superstitiones esse abiiciendas, & Deos
 execrandos, Patrem Vniuersi, & CHRIS-
 TVM eius Filium iam indè vsquè ab æter-
 nitate DEVM, & è DEO factum hominem
 esse colendum indixit. Interim sacris or-
 dinibus Robertus initiatus est. Quare Leo-
 dij Subdiaconatu, Grandauij Diaconatu,
 & Presbiteratu suscepto, Louanij Sacer-
 dotij Primitias Diuinæ Maiestati obtulit
 anno M D L X X. Ad nouam igitur prouec-
 tus dignitatem nouos sibi comparauit

Spiritus, & religiosos innutriuit affectus. Magna quippè reuerentia hanc potestatem sibi à D E O demandatam pertractauit. Quare quatuor etiam vota Sodalitatis Louanij professus est. At cum subito militum Hæreticorum prouincia turbaretur incursu, videns salutem temporalem fugæ præsidio esse vendicandam, vna cum Socijs mutatis vestibus fugit Duricum. Vbi per quatuor menses commoratus redijt louanium. Sed cum in morbos grauissimos incidisset, quibus curandis cœli solum mutatio superesse videretur, accersitus fuit in Italiam.

R O M A E autem reuersus tuédæ ac propagandæ Religionis cupidissimus docuit per vndecim annos, scripsitque plurima, vt vel desertores Religionis reuocaret, vel Barbaros ad eandem perduceret. Opus quippè longè maximum & lucubrations omnino difficillimas postulans aggressus: incredibili labore, ac felicitàte perfecit. In expurgandis confutandisque Hæreticorum erroribus & argumentis studiosissimè suam operam posuit; & admirabiles rationes inuenit, ac propugnacula, quibus vera pietas, vbi iam fata esset, redderetur incolumis, vbi vero insita non fuisset produceretur, & ab omni falsitatis suspitione redderetur illæsa. Et admirabile quidem

tæsus vicissitudines e
 nomen dare statuerat
 no consilio est, vt qui
 uinæi essent ad eand
 nemq; vocati cœlesti
 rentur. Noua igitur
 posthabitis maiorum
 nem sacrę Sodalitati
 xii. Cal. Octobris.
 tis decimo octauo.
 Iuuenis ad CHRISTI
 noua se acie consisten
 rum est quæ Religion
 quę virtutum tyrocini
 mo temporis ingress
 strenuè requit locum
 tatis, & Sapientiæ gl
 retur. Instituta igit
 fessus, ac formā soliti
 quindecim dies serua
 datus probatus fuit
 Romani destinatus, i
 plinam cognosceret
 derit in Roberto ac
 bile, cum tanta celo
 prehenderet, vt null
 stitutio, sed ipsa p
 ac penitus inseruisse
 tantum dabatur tes
 discentem insequi.

Cardinali Valerio Veronæ Episco-
 po doctrina & vita simillimum, amo-
 re & consuetudine Roberto aspexe-
 rit coniunctissimum, Marcelli Secundi,
 singulari & fraterno penè fuerat
 amore complexus, iacentem ex-
 dignitatem propositum sibi habere
 Robertum vnum elegisse eius
 pietatis ac sapientiæ
 Imaginem. Sed cum idem Pon-
 tifici non obscure significasset etiam Patri
 eiusdem Societatis IESU, qui sui
 intimus erat, vnum è sua So-
 cietate proxime Cardinalatus honore esse
 Bellarmini tantum reserua-
 mine. Ille se Pontifici gratisimum
 scens, ne sibi hoc immineret in su-
 preme venit. Quarè sicuti Spiritum hu-
 militatis & paupertatis cum Societate sua
 profitebatur, à dignitatibus abhor-
 vehementer commotus in lacrymas,
 que fusus, ne Sodalitatis suæ insti-
 tuta ad id tempus conseruata in dis-
 cerni vocari sineret, Pontificem obtesta-
 pit; & se nunquam discessurum, nisi
 titatem suam ab huiusmodi mète ali-
 pacto deductam relinqueret, ea, qua
 rat reuerentia, affirmabat, & tam gra-
 ac dolenter querebatur vt Pontifex,
 DEI famulum tristem ac mœrentem

est quam citò lōgè lateque peruaferit eius doctrina, & ad Vniuerſas penè nationes penetrarit. Nec pauci fuere, qui cum ex remotiſſimis Regionibus adirent Romam, eius hauriendę Doctrinę percupidi, geſtirent iœtitia & inuſitato gaudio lacrimarētur, cum Bellarminum aſpicerent, cuius nomen celebri fama tam procul acceperant. Interim Theologię Doct̃or effectus multos eiufdem inſignibus decorauit. At eccè tibi grauiffimo, ac formidoloſo bello tota Gallia agitata Henricus Caietanus S. R. E. Card. Camerarius à Sixto Quinto Legatus declaratus, Pariſios petijt. Nec voluit vigilantiſſimus Pontifex in tot Sapientiſſimis Viris huic legationi deſtinatis Bellarminum vnum præterire, cuius præſentiam vniuerſis fore approbatam, Caietano verò acceptiſſimam nouerat. Robertus igitur itineris periculis, & incommodis ſuperatis permultis, & magnificam liberalitatem Henrici proſpexit, ac poſtea celebrauit mirandam, & ſuam Henrico patefecit virtutem. Sed Pontifice vita ſuncto cum legato redijt, & Romę à ſuis magna lætitia exceptus, operibus inchoatis perficiendis ſe toto ſtudio iam dederat. Dum Innocentius Nonus ne dum penè Pontifex acclamatus Bellarmino purpuram maturare decreuerat. Et iam Au-

gustino Cardinali Valerio Veronæ Episcopo, quem doctrina & vita simillimum, amore vero & consuetudine Roberto aspexerat coniunctissimum, Marcelli Secundi, quem singulari & fraterno penè fuerat semper amore complexus, iacentem extollere dignitatem propositum sibi habere aperuerat; Robertum vnum elegisse eius Nepotem, Auunculi pietatis ac sapientiæ veram Imaginem. Sed cum idem Pontifex non obscure significasset etiam Patri cuidam eiusdem Societatis IESU, qui sui familiaris, & intimus erat, vnum è sua Sodalitate proximè Cardinalatus honore esse decorandum, Bellarmini tantum reseruato nomine. Ille se Pontifici gratissimum cognoscens, ne sibi hoc immineret in suspicionē venit. Quare sicuti Spiritum humilitatis & paupertatis cum Societate sua verè profitebatur, à dignitatibus abhorrens, vehementer commotus in lacrymas, precesque fusus, ne Sodalitatis suæ instituta illæsa ad id tempus conseruata in discrimen vocari sineret, Pontificem obtestari cepit; & se nunquam discessurum, nisi Sanctitatem suam ab huiusmodi mēte aliquo pacto deductam relinqueret, ea, qua poterat reuerentia, affirmabat, & tam grauius, ac dolenter querebatur vt Pontifex, qui DEI famulum tristem ac mœrentem

à se dimittere non patiebatur, flexerit animum suum, & in proxima illa promotione neminem è Societate sua assumendum promiserit. Statuerat tamen Pontifex Bellarminum in secunda Patrum assumptione promouere, eidemq; Veronæ Cardinali hoc totum deprompserat. Sed secundo sui Pontificatus mēse penè elapso extinctus est. Robertus autem cui ipse Cardinalis hoc liquido exposuit, & Deo gratias egit se efugisse talis dignitatis fastigium, & Patris qui ab huiusmodi se defenderat periculo collaudatam virtutem summopere dilexit. Interim Rector Collegij Romani, & postea Prouinciæ Neapolis Gubernator declaratus in hac etiam parte vigilantissimus admirabilem moderationem adhibuit, & in primis perpetuò Religionis plausu fuit approbatus.

- Sed ad nouum Bellarmina Virtus vocata munus, nouum est laudis nacta Theatrum. Consultor nempè S. Officij effectus, & Ferrariam cum Sanctissimo Pontifice Clemēte Octauo adductus, Episcoporum examinatoris munere fungi cepit; Romam vero reuersus Pœnitentiarię Rector destinatus die tertia Martij M D X C I X. coactus est precepto Summi Pontificis Cardinalatus insignia suscipere. Magna etenim constantia, ac virtute Robertus recusauerat, & omni-

bus rationibus se oppōſuerat, ac precibus, quò minus hanc dignitatē ſubire compelleretur. Sed hoc vehemētius ſtudium Pontificis inflammauit, quod tantā cum ſumma virtute, ac eruditione modēſtiam in altiſſimo gradu, vt omnibus nota eſſet collocaret. Iuſſit igitur Pontifex prudentiſſimus purpuratorum Patrum numero adſcribi Robertum, Cuius ſapientiæ in Eccleſia DEI (his verbis uſus) non inuenerat parem, & qui Marcelli Ceruini Nepos tanti Pontificis hæreditarijs ornamentis propria, ac verè ſingularia addiderat. Viuebat enim adhuc & firmiſſimè inherebat in illius Sanctiſſimi Pontificis mente Marcelli Secundi felix recordatio, nec diuturnitate temporis piſſimi viri promerita abolita erant; retinebat intimam beneuolentiam, qua Marcellus Aldobrandinam familiam, ac præcipuè Silueſtrum Pontificis parentem firmiſſimè intuebatur, & vt tantæ clementiæ ac magnitudinis animi par erat, quæ Marcellus in ſublimi ſede collocatus, Silueſtro Urbis præſecturæ deſtinando, amoris indicia dederat, multiplici, ac generoſa gratitudine compenſare intendebat.

Robertus autem cum ſtatu mutatione ſuum quoquè animum nō immutauit. Sed nunquam ſui diſſimilis inuicta ſtabilitate

quicquid semel aggressus fuerat prosequeretur, nullis omnino parcendo laboribus, ut Religioni pareret fructum, & splendorem Christiano nomini posset conciliare. Etenim si coluerat antea in omni vitæ suæ parte innocentiam, ac probitatem; tunc inter grauissimas rerum occupationes nihil vnquam prius habuit, quam ut DEVM veneraretur, & Sodalitatis legibus solutus secundum leges eiusdem viuere videretur. Quare sicuti præ cæteris obedientiæ tuebatur virtutem, ita in omnibus suam consuluit Religionem, & eius Superiori cum voluntate semper iudicium quoq; submittit. Quo verò ad ea, quæ propriam disciplinam intuentur hanc viuendi formam sibi proposuit. Summo etenim mane ut primum euigilasset Cœlestium bonorum Contemplationi fermè per horam vacabat. Deinde diuinum officium capite detecto, vel genibus flexis, vel itans cum summa deuotione soluebat. Sanctissimum Sacrum & quotidie, præter quam deuexa iam ætate propter corporis imbecillitatem intermittere aliquando coactus fuerit, libabat. Cæteras canonicas preces sua qualibet hora recitabat; nec non Officium B. MARIÆ VIRGINIS, & Rosaria in honorem Domini Nostri & Sanctissimæ MARIÆ Matris eius minimè præteribat: quo tem-

pore erumpens in lacrymas repertus fuit
 sapissimè. Vesperè ante quàm necessaria
 se committeret quieti spatium temporis in
 his, quæ diè transegerat reuoluèdis consu-
 mebat, & pijs fundendis precibus. Somni
 fuit adèò parcus, vt sapissimè superioris
 temporis partem, qua cubili recipiebatur
 (quod secundum instituta Sodalitatis suæ
 seruare solebat) in diuinarum rerum con-
 templationem conuerteret. Postremò ve-
 rò, quod è grauissimis & quotidianis oc-
 cupationibus, quas Purpurata dignitas re-
 quirebat, quod dico supererat temporis,
 id totum in cœlestibus perscrutandis miste-
 rijs, vel ijs, quæ edidit, scriptis condo-
 nabat componendis. Domesticis suis tria
 præsertim alia inter multa indixit prohibi-
 ta, ac seuerissimè conseruauit: Blasphē-
 miam nimirum, carnis illecebras, & pu-
 gnas; quæ omnia tanto infectabatur hor-
 rore, vt firmo remanente decreto à se di-
 missos, qui in hæc inciderent declararet.
 Pluries in annum ipsemet illos cœlesti pa-
 ne reficere volebat, & prius pijs monitis
 præparare. Quotidianas preces instituit,
 quibus ipso, quasi præeunte omnem
 circa familiam adesse volebat. Illis præ-
 scripsit ne vnquam aditum vlli prohiberēt;
 nemo enim ad eum accessit officium peti-
 turus, quem non exciperet benignè ac fo-

ueret si posset: si vero non posset sua deuin-
 tum non dimitteret integritate. Etenim
 simulandi arte caruit, & à verborum, pro-
 lixitate alienus omnino fuit. Nec raro de
 breui suo censu detraxit, vt a gestati con-
 suleret eorum, quorum postulationibus
 aliter subuenire minime poterat. Difficul-
 timè adducebatur, vt quemquã à sua expo-
 sita voluntate arceret. Nullam voluit su-
 pellectilem, & tãtum iussit asseruari ea, quæ
 ad necessariam desiderarètur sustentatione,
 & modesta posceret dignitatis conser-
 uatio. Opes, & ornatus seuerissimè repu-
 diauit, eorum verò, quæ dignitatis gra-
 dum intueri possent extitit Zelantissimus.

Munera sine Pontificis venia, quam pe-
 nè nusquam quæsiuit, neque accepit ipse,
 neq; vnquam voluit accipi à suis, præter
 quædam vulgaria esculenta & poculenta,
 quæ etiam raro sumpsit; dummodo non
 prouenirent à Religiosis. Ea enim obfir-
 mato animo respuebat, & adeo inhorruit
 vt Cœlestine Congregationis protector ele-
 ctus grauter ferret, quod quis è suis in eo-
 rum Monasterio, ne quidem potum sume-
 ret, & ad hoc euitandum sæpius ad eos nõ
 accedere affirmaret, & cum non nunquam
 euenerit ipsum occasione Capituli alicui-
 us, vel Congregationis in eorundem Mo-
 nasterio refici cibo coactum extitisse, nul-

lis eorum precibus adduci potuit, quin statim expensis facere satis imperasset. Congregationibus Sanctę Inquisitionis, Indicis, Rituum, & Examinis Episcoporum præfectus diligentissimus intererat, nec vllas functiones Cardinalitias ommittebat, nisi iusta cāusa detineretur. Vt causas etiam ex quibus dispensationes à Pontifice concedendæ essent internosceret, nec non Breviarium Romanum, vna cum Cæsare Cardinale Baronio, & Syluio Cardinale Antoniano reformaret, fuit illi demandatum. In Ecclesia S. Marię in Via, cuius titulo Cardinalatus erat insignitus singulis Dominicis, & scęstiuis diebus perorabat, & de ijs, quę ad veram Religionem pertinent dicebat multa. Summam pecunię in ægenos illi Curę subiectos liberaliter distribuēbat, ac certum statuerat censum diuidendum ijs, qui eandem Ecclesiam, vt Doctrinam Christianam apprehenderent, adibant. In ipsa quoque Ecclesia restauranda, & ad magnificam, ac recentiore formam reducenda non vulgarem pecunię vim insumpsit.

Capuę interim ampla, & honorifica Ecclesia Róberto fuit à Summo Pótifice commissa, vt etiam particularis gregis onus subiret is, qui pro Vniuerso tam amplas, & vtilēs dabat operas. Et profectò renuis-

set ille, qui altam, & propè diuinam Virtutem postulabat in ijs, qui curam gerunt animarum, dum de sua propria demissè sentiebat: nisi ipsimet se obtulisset obedientia, qua superiorum iussis ita semper presto erat, vt ad ipsorum nutum non solum voluntatis sed etiam iudicij cōsensum paratum soleret exhibere. A summo igitur Pontifice cōsecratus Archiepiscopus, si cui in animo cognoscere est, qua nouū sibi designatū munus ratione pertractarit, agnoscat ex exemplari, quod extat ad Episcopum Theanensem Nepotem suum conscriptum. Alia enim eum non docuit præter ea, quæ prius executioni mandauerat. In nouem controuersias opus distribuit, quibus breuissimè, quæ Episcopo necessaria sint ad salutem æternam in tuto ponendam demonstrauit. Quarum prima de non appetendo Episcopatu. Secunda de Residentia Episcopi. Tertia de Officio eiusdem, quod nimirum teneatur prædicare. Quarta de Ordinatione Clericorū. Quinta de Beneficiorum multiplicatione. Sexta de Modo agendicum Principibus sæculi in tuèda Ecclesiæ libertate. Septima de modo agendi cum consanguineis, & affinibus. Octaua in quos vsus erogari debeant redditus Ecclesiastici. Nona de perfectione Episcopi, inscribuntur.

Robertus autem non solum Episcopatum non appetijt, sed omnes speciosos titulos, honorumquè insignia formidauit. Extat adhuc Chirographum eius manu conscriptum, & confectum rationibus, quibus imbecillitatem suam longè imparem esse Cardinalitio oneri suadere attentabat. Scimus ab eodem Põtifice Politianam Ecclesiam, quæ proximis præteritis diebus Synulfo Bencio dulcissimo suo Pastore & parente caruerat, illi oblatam (vt primo tempore Cardinalitios sumptus commodius suppeteret) renuisse, ac respondisse simul; hos redditus se cæteris concedere, in sua sodalitate cubiculum, veluti singulis Patribus nunquam sibi credere defuturum. Et quidem nec aliud seruasset nisi Põtificio præcepto Archiepiscopatum Capuanum delatum ei fuisset. Nec nõ testantur, qui eum audierunt Societatis IESV Religionem prælegisse, cuius institutum humilitatis, & paupertatis erat.

Gregem verò suum nõ deseruit vnquam, sed omni cura super ipsum inuigilaui, & à Pontifice pro Vniuersalis Ecclesiæ Republica Romæ postea detentus, eidem, vt alteri pastori Ecclesiam suam committeret gubernandam, renunciauit. Visitauit igitur, & pauit omnes, & singulas Oues suas; Et in earum visitatione primum Ecclesias

adibat, & pro conclone dicebat aliqua, ac ne curatos expensis grauaret, proprijs sumptibus ea, quæ sibi, ac suis viderentur necessaria, comparabat. Custodias & Calices ipsemet, vbi opus esset, ad decentiorem reducebat statum, vel renouabat, & insuper ipsorum inopiæ liberali manu succurrebat. Magna ex parte Rituarij Romani cęremonias, quæ adhuc minime seruabantur, induxit. Prouincialem Synodum cōfecit. Quo plurima instituit optima ac pessima deleuit. In porticibus, & Ecclesiæ introitu nudinas, ex quibus Clerus, & Archiepiscopalis sedes prouetus quosdā recipiebat, prohibuit. Virginum quoddam Collegium soluta admodum disciplina, corruptisque moribus ad veterem sobrietatem, & Sanctimoniam renocauit. Binos Ecclesiæ Canonicos, & binos illius Ciuitatis nobiles præfecerat, qui cum Thesaurario suo singulis mensibus pauperes in solitudine verēcundos vilitarent, & eorum subleuarent calamitatem. Doctrinæ Christianæ scripsit explanationem, qua fidei Tyrones facillime Catholicis imbuerentur legibus, & institutis: Singulis festis solemniter aderat celebrationi, & tempore Quadragesimali excepto (quod alteri committebat) per se publicè concionabatur.

IN Clericis maximè ad titulum Patri-

monij promouendis parcissimus fuit, & ne Sacerdotium contéptibile redderetur, cordi maximè habebat. Quare accidit perpè, quòd cum Sacerdotes supplices videret ad stipem manum porrigere, tanto concuteretur horrore, vt potius in se irruentes manus tollerare se voluisse affirmaret. Illis tamen eius non denegabatur liberalitas, cum præter elemosinam benignè simul moneret, quòd ad suos redirent Episcopos, qui ipsos alere tenebantur, vel si Religiosi essent, sua peterent Monasteria.

A pluribus autem beneficiorum titulis fenerissime abstinuit. Quare duas Abbacias, S. Benedicti nimirum in ipsa Ciuitate Capuæ, & S. Mariæ ad Procidam, resignauit, nec primæ propinquitate, ac præsentia, cum eiusdem Ciuitatis esset Archiepiscopus, se tueri voluit. Imò non solum beneficia à se abdicare contentus, ipsarum pensionum redditibus spoliauit. Et ex decem, ac quatuor millibus annui prouetus, quæ Pontificis liberalitate ei collata fuerant, quatuor, & circiter millibus tantum sibi reseruatis, demùm penè ad indigentiam se redegerat. Pientino Episcopatu eo quod breuis redditus nominaretur pensionem quingentorum scutorum sibi reseruata condonauit, dummodo, & ipse Episcopus ducenta, quæ super alio tenui Episcopatu

possidebat, statim deleret, ac remitteret.
 Ecclesiasticæ libertatis diligentissimus
 extitit Custos, ac conseruator, & ne ea,
 quæ ad vniuersalem pertinent modò attingam,
 Ecclesiæ suæ iura, ac bona longè ampli-
 auit, & præcipuè in tres primarios, ac
 potentes Principes vindex fuit, quibus ta-
 men in maximo semper fuit honore & ac-
 ceptissimus. Cum reliquis vero Primate-
 bus, & Regijs Præfectis semper communi
 omnium acclamatione coniunctissimus, ne
 minima quidem aura fluctus commouente
 tranquillam obtinuit pacem, & beneuolen-
 tiam, & talem de sua fide, ac integritate
 consignarat opinionem illorum animis, vt
 nihil prorsus eius voluntati denegandum
 putarint. Vt pote qui optimè nouerant
 Robertum solo DEI timore & honore du-
 ci, vt Ecclesiæ suæ libertatem defenderet;
 nec aliud expetere, nisi quod cum summa
 coniunctum esset æquitate. In reliquis ve-
 rò eorum amicitix percupidum occurrere
 humanissimè, illam recipere, ac retinere.
 Et quidem sui muneris initio prudenti &
 optimo consilio omnium sibi deuinxit ani-
 mos, cum illis legem, Religionem, pacem,
 fidem se habere in consilio; libidinem au-
 tem, audaciam, metum à se amota profi-
 teri per nuntium aperuerit. Et ideò ro-
 gauit ne quid ad suum Imperium perti-
 nens

nens vnquam decernerent, nisi matura pri-
mum mente vtranquè intellexerint partem,
Se a vera, & recta ratione nunquam disces-
surum.

Confanguineos autem suos, & affines
illo prosequutus est amore, vt eos non locu-
pletaret, sed dirigeret ad Patrem. Quare
vt pauperes illos aspexit, & vt minus ege-
rent, aliqua tantum distribuit. Germano
Fratri, qui ex præteritis fortunarum diui-
sionibus in Bellarmina domo pluries factis
rem diminutam habebat, & copia prolis
grauabatur; eam reddituum suorum assi-
gnauit portionem tenuem, qua rerum fa-
miliarium defectus ad sustentationem tan-
tum supplere posse censeret. Ceruinam
Familiam, quam arctiori vinculo neces-
situdinis, & peculiari instinctu plurimum
adamabat, penè iacentem & summi fasti-
gij in quo Marcellus Secundus paulò ante
collocatus fuerat prostratis insignibus, san-
guinis ferè tantum reliquias, & veteris no-
bilitatis gradum retinere respiciens, dum
compatiebatur, etiam terrenæ felicità-
tis despiciendam esse fragilitatem & infirmi-
tatem; æternam verò, quæ sine amittendi
timore possidetur, inquirendam, sæpissi-
mè monebat. Reliquis verò, quos egero
còpertum habuit opportunè subueniebat,
quorum vero bona in tenuem licet vñctum,

cultumq; satis esse cognouit, augere seuerissime abstinuit. Et quidem ne minimum Ecclesiæ prouentum in eorum vsus Robertus erogasset, nisi consilio ductus esset eorum, quorū doctrinæ & auctoritati acquiescere nunquā recusauit. Grauiissimi enim non defuerunt viri, qui hoc disertissime pertractarint, & firmissimis probauerint argumentis, Robertum suorum debuisse succurrere ægestati. Attamen eam sibi irrenuocabilem proposuit regulam, & moderationē, vt de ijs quicquam statui minimè pateretur, nisi ex speciali auctoritate, & licentia suæ societatis Superiorum.

Bonorum vero Ecclesiasticorum dominus non extitit, sed procurator tantum & dispensator. Quare illos in pauperes, & diuinum cultum, largè, effusèque erogauit, ea sibi solum reseruando, quæ ad modicam sustentationem satis essent. Plurimis statas designarat summas, quæ singulis mensibus largirentur. Ijs, qui pro certa summa alieni æris vinculis detinebantur, proprijs suis sumptibus liberandis Præfectum decreuit. Nemini, qui Roberto è domo egredienti, vel redeunti occurreret, stipes denegabatur. Nemo poscebat qui non obtineret. In Choro vero diuinis interesse horis nunquam prætermisit, & præbendę prouentus, qui Archiepiscopo equa-

liter, ac cæteris Canonicis debentur propria manu distribuere pauperibus volebat, eo speciali animi affectu, quod tunc verè de proprio daret. Illis Ciuitatibus ac Regionibus, vnde Ecclesiastici fructus proueniebant, certam partem semper voluit destinatã, vtpotè ad pauperum illarum subsidium præcipuè commissos percenteret. Maluit autem omnes iuuare, & aliquando decipi, quam nimius esse in peruestigãdo, vt si in alterutro esset offendendum, mallet cui non opporret dare, quam non dare, cui opporret. Hospitium indè constituit, quo Peregrinos liberaliter exciperet, & omnium fermè ordinum aduenas humaniter tractaret. Cathedralem ipsam Ecclesiam nouis decorauit ædificijs, in quibus non mediocres sumptus fecit. Chorum quippè in medio Ecclesiæ Monastico ritum positum asportauit, & ad recentiorem reduxit formã: Sacellum pulcherrimis distinctum marmoribus perfecit. Ianuam qua cum breuius pateretur iter, transeuntes mercia per Ecclesiam vehebant, clausit, & aliud in ea deuotum extruxit Sacellum. Aedes Archiepiscopales restaurauit, auxit, & ornauit. Minimam quam potuit partem in suos conuertit vsus & commoditatem: Vestitus enim tantum effugiebat inhumanam, exquisitam vero oderat formam.

Cardinalitij vestibus, quibus sui Cardinalatus initio a Clemente Pontifice donatus fuerat, tempore quo obiit aduc utebatur. Subtus serica vel pretiosa vestimenta nunquam suscepit, & vnico indumeto pro qualibet specie contentus, illud conlumptum etiam refarciri iubebat, & quoad poterat vsus, tandem pauperibus deferri demandabat. Subtus lineis, & primis caligis, ac tibialibus (pro ritu Societatis suę) nunquam detulit. Parietum ornatus nõ holosericos, & auro distinctos, sed pelliceos ac vulgares vix retinuit. Quare certum cubiculum, quod prorsus denudatum erat, proprium appellabat, Cetera aduenarum, & Cardinalitię dignitatis. Mensę apparatus nullus extitit, sed terrea vasa; frugales cibi. Ministorum, & eorum, quę exteriora intuebantur, mediocritatem seruauit, ac omni penę luxu carens dignitatis honorificentiam coluit. Illud præ ceteris institutum habuit, quod in fine cuiuslibet anni rationes componeret cum omnibus, & quod superesset statim pauperibus distribueret. Nullos vnquam agros acquisiuit proprios, nullum ædificium possedit.

Episcopalem verò perfectionem, quam nos ex quarto loco eius cõtrouersiarum ad Episcopum Theanensem in vltimum contulimus, per paupertatem, Castimoniam,

ac obediētiam adeptus est. Diuitias enim suas non tanquā proprias ad possidendum, sed ad dispensandum vt alienas extimasse supra iam diximus. De puritate, ac castimonia nullam vnquam Carnis titillationem sauiorem sustinuisse videtur. A prima enim ætate vana seuerissimè vitarat colloquia, quod cæteris adeò erat notum, vt ad Roberti ingressum cõponi modestè omnes viderētur. Vocum varietatem ac interualla è musicis apprehendens nulla vnquam impudica sibi proponi passus, sacra solum censuit decantanda. Nec desunt adhuc plurima, quæ Robertus profanis mutatis verbis in Ecclesiastica conuertit. Mulieres autem sine testibus, imò sine familiæ suæ interuentu nunquam fuit alloquutus, & ab impudicitie sordibus intactus, nec minus inhonestè prolata intelligere apparebat. Nobili quadam puella, quæ sanguinis necessitudine non longè aberat à Roberto in matrimonium collocata, Pater ad ipsum per litteras detulit, & non tam præ nouitate matrimonij, quam futuræ prolis indicij in filia nouiter à natura excitatis, letabatur. Obscurum & minimè expeditum fuit hoc Roberto, qui huius naturalis causæ cognitionē nunquam inquiserat. Quare cuidam qui tunc fortè aderat explicandum imposuit & quidem circumcisè ac compo-

sitè eloqui iam ceperat ille, cum Robertus eius sermonis intercluserit viam, & maximè aborrens, qua vigilantia puritatis laudandorem custodiret clarissimè patefecit. Obedientiæ studium quibuscunque rebus potuit semper ostendit. Pontificiæ voluntati adeò se reddebat promptum, vt in arduis etiam pertractandis causis, nec modestè quidem pluries instandum sibi esse percenteret. Superiori etiam Societatis addictissimus, protector Monialium Sanctæ Marthæ Ordinis Diui Augustini, sine speciali eius licètia constitui minimè fuit passus, eo nimirum cõsilio, quòd fœminarum regimen Societatis instituta prohiberent.

Robertus igitur ijs studijs in populo sibi commisso rectè gubernādo occupatus, vite actiue & cõtemplatiue perfectionem adeptus, in Charitate DEI, orando, cõtemplando, laudando, & magnificando, & in Charitate proximum docendo, exhortando, excitādo, & increpando, tempus consumebat; atq; à nostris exemptus affectibus diligens populos suos vt filios & filias cogebat omnes ad sui venerationem. Dum Clémētis Octauī Sanctissimi Pontificis elato funere Romam accersitus ad Pontificia comitia cõtendit. Verum nec voluit à populo suo disungi, quin prius seriò illum moneret, & pia relinqueret instituta.

Romæ itaq; reuersus nihil aliud in Pontificis subrogatione cordi habuit, præter Christianæ Reipublicæ Salutem & sine vlla Orationis ambiguitate, quid in hoc sentiret patefaciens, etiam in sequentibus comitijs nullius precibus aut studijs adduci potuit, vt à propositis vnquam discederet. Leone autem Vndecimo Pontifice creato Robertus nullo temporis interuallo discessum præparabat, & ad sui Gregis personalem curam rediisset, nisi Pontifex Sexto & Vigesimo die extinctus omnium luctu Christianam Rempublicam orbatam reliquisset. Et ipse Paulus Quintus in Regimine susceptus, absolutè Roberto hoc statim denegando pro Vniuersalis Ecclesiæ seruitio Romę commorari iussit. Intimis enim Pontificem obsecrat precibus, & postea grauissimis rationibus, vt ab illa mente illum deduceret, suadere conatus fuerat. Episcopum ex præcepto (aiebat ille) iuris diuini teneri ad residendum personaliter in suo Episcopatu omnibus prædicasse; à proprijs dictis facta dissentire minime debere. Sed cum nihil proficeret, & Pontifex integritatem eius miraretur potius, quàm probaret consilium, submisso de more animo, gregem saltem suum alteri Pastori gubernandum committi petijt, & Ecclesiæ suæ professionem à se abdicauit: cum Pastoris

diceret nomen sibi non deberi, dum Pa-
 storis munere fungi minimè posset. Obru-
 lit quidem Pontifex, qui Vniuersalis vti-
 litatem particulari gregi præferri voluit,
 quòd Vectigalibus haud incommodis il-
 lius Ecclesiæ sibi retentis, quemquam ex
 suis consanguineis, aut familiaribus nomi-
 naret. Sed omnia recusauit Robertus, & li-
 bero iure Ecclesia remissa, rogatus vt ali-
 quem saltem proponeret, Illustrissimum
 Antonium Caietanum elegit, quem nuper
 Sanctissimus Dominus Noster GREGORIUS
 Decimus Quintus in sacrorum Patrum ce-
 tum assumpsit. Et Henrici Cardinalis (cu-
 ius virtutem, & Doctrinam præferim in
 Gallia Robertus probauerat eximiam) Nes-
 potem non degenerem prospiciens, aptio-
 rem ad Pastorale munus existimauit. Ca-
 pua igitur nouo Præsule decorata, Roberto
 Pontificis & Caietani liberalitate quatuor
 millia annui redditus, quo Cardinalatus
 insignia sustinere posset, constituta fue-
 runt; Et ipse Robertus Urbis & Orbis re-
 gimini assistere delectus, omnes suas im-
 plere curauit partes. Et vt quò grauius
 magis crescerent occupationes, eò per-
 fectiores in dies redderet virtutes suas,
 Doctrina & exemplo Christianam Rempu-
 blicam diligenter docere nunquam de-
 stitit.

Et primum quidem in plurimis scriben-
 dis operibus maximè pro Vniuersi salute
 egit, partim vt dogmata Sanctissimæ nostræ
 fidei impugnantes confutaret, partim vt
 sacras explanaret scriptiones, & partim vt
 rerum Diuinarum meditationibus mentes
 reficeret singulorum; & quos in via DEI
 ambularent, promoueret; quos vero ab
 ea recederent, reuocaret. Quorum ea
 quæ in lucem Colonia Agrippinæ edita
 septem voluminibus contèta leguntur, nu-
 merare præteribo: Et referam ea solum
 quæ in illis desiderantur, nimirum Rober-
 ti Cardinalis Bellarmini responsio ad li-
 brum Iacobi Magni, Britanniæ, & Scotia
 Regis, cuius titulus est. Βασιλικὸν Διάλογον,
 idest mûnus Regium. Item Roberti Car-
 dinalis Bellarmini examen ad librum falsò
 inscriptum. Apologia Cardinalis Bellar-
 mini pro iure Principum &c. authore Rog-
 gero VViddringtono Catholico Anglo.
 Item explanationes in plurimas Epistolas
 D. Pauli. Item Compendium de Hæresi,
 nec non adsunt lecturæ in Sacram. D. Tho-
 mæ Theologiam. Sed non præteribo maxi-
 mè pro Ecclesia DEI inter varias distra-
 ctasque perfidiosorum hominum opinio-
 nes & sectas fuisse momenti, multos ad
 CHRIS TI fidem traduxisse, plurimos
 vero in ea conseruasse. Et quidem inter

tot filios, quos Ecclesie Dei peperisse dicitur, duorum referam exempla.

Primum Iusti Caluini, qui dum Bellarmini opera confutandi gratia legeret, sensim illuminatus, & argumentis illorum victus, pluribus temporalibus bonis dimissis ad Catholicam fidem singulari Dei vocatione fuit conuersus. Postea verò Romæ hospes à Cesare Cardinale Baronio humanissimè exceptus, in Latheranensi Ecclesia vna cum fratre suo à Clemente Pontifice, Sacri Chrismatis vnctione & Venerabilis Sacramenti alimonia proprijs manibus reffectus, vt in illo Veterum errorum, ac hæresum vestigia penitus delerentur, expuncto odio Caluini Cognomine, Iustus Baronius nuncupari voluit. In Germaniam deindè reuersus ab Archiepiscopo, & electore Moguntino Aulico, & spirituali consilio adscriptus, ac ijs presertim, quæ extirpandæ hæresis, & propagandæ Catholicæ fidei operam nauant adhibitus; Ingentem fecit fructum in conuersione hæreticorum.

Alterum exemplum erit Beniamini Antonij Canerij Anglici, Theologiæ Doctoris, qui cum Regius esset Concionator, Canonicus Canthuariensis, Decanus Theringensis, Rector Romanensis, & Vicarius Thomhamiensis, non modo his, sed spei

etiam multo ampliori communionem Ecclesie Catholice Bellarmini operibus commendatam prætulit. Ideoque per litteras egit illi gratias pro Animæ suæ libertate & salute. Scripsitq; quòd cum Bellarmini doctrine lumen declinare, & iniquissimorum hominum calumnias ferre non posset, domi relictis libris in Musæo suo Canthuariensi simul cum reliquis bonis, & fortunis vniuersis, se per occasionem aquarum Spadanarum, & itineris Palatini subduxerat, & apud Colonenses Catholicæ Ecclesie addixerat se in æternum: sicuti Apologia scripta ad Regem, & ad Primarios viros plurimis litteris patefecerat.

Nec quidem minor fuit Bellarmini cura in varijs soluendis difficultatibus, seu molestijs detergendis, ac consilijs dandis ijs, qui ex diuersis terrarum Orbis partibus quotidie coram, & per Epistolas ad ipsum confluebant. Cum eos paterna amplecteretur Charitate, & humanissime responderet. Romæ vero Sanctæ Inquisitionis, Sacrorum rituum, Indicis, Examinis Episcoporum, cæterisque pro tempore Congregationibus, quibus vt dictum est, præerat, qua sollecitudine, qua prudentia inuigilauerit, quam sapientissime eius responsa omnium assensu admirarentur, nemini est obscurum. Politianâ Cathedram

¶
sibi ab Illustriss. Roberto Cardinale Vbal-
dino illius Ciuitatis Præsule præstâtissimo,
dum pro Apostolica Sede Nuntius in Gal-
lia moraretur, enixè commendatam rexit,
& Capitulo illius Constitutiones à Marcel-
lo Secundo confectas restituit obseruâdas,
additis non nullis, quæ pro tempore op-
portuna videbantur. Cum ijs vero, qui ad
eum continebant, de D.E.O, de rerum
humanarum fluxu, de Christiani nominis
officio differere multa, vel saltem si tem-
poris breuitas hoc non permetteret, aliqua
intermiscere colloquio solitus erat. Domi-
singulis Dominicis quadragesimalibus, &
S. D. Nostri aduentus pia aliqua comme-
morabat, tali simplicitate, vt animos sua-
uissimè mulceret, & non inanes & vanissi-
mos plausus, sed veram contritionem inge-
neraret cordis; Domesticis autem & quo-
tidianis sermonibus ad pietatem & veram
perfectionem suos inuitabat continuo; nec
quisquam Bellarminum alloquebatur, quin
aliqua ad æternâ salutem spectantia audi-
ret. Hæc verò tanta prosequabatur facili-
tate, vt plenè omnes intelligerent omnium
scientiarum facundiam cum vera Sanctita-
te in illo esse coniunctam. Nullis autem
administris, & laborum suorum auxiliato-
ribus vsus vnquam fuit, sed ipsemet propria
manu conficiebat omnia, tali vbertate, vt

quoties in dies salutandus, vel supplicandus à quolibet appeteretur, occurreret, & illo dimisso suam statim prosequeretur scripturam, ac si nullo temporis intervallo fuisset distractus. Quare operum suorum Originalia eius manu cōscripta & nulla penè litura reperiuntur coinquinata.

Sed cum optimè sciret nihil ad animos populorum promouendos vitæ ac morum exemplo esse efficacius, hoc etiam instituere omnes documento nunquam defuit, & vt cœlestibus magis expedite vacare posset virtutibus, eam rerum terrenarum despicientiam semper habuit maiorem, quo in altiori humanæ felicitatis & existimationis gradu collocaretur. Quare à diuitijs non alienus solum, sed omninò abhorrens locupletibus tanquã miserrimis compatiebatur, & sua letabatur paupertate. Principi cuidam Cardinali, qui in suo ætatis flore cum splendore familiæ, animi etiã internis ornamentis copulatis, Doctrinæ, & pietatis Vniuerso cōstituebat exemplar, iam diù, dixit Robertus: in vitæ Sanctitate profecturus es, quoad diues factus non sis. Alteri autem, qui in quodam familiaris colloquio sexaginta millia annui redditus Ecclesiastici se habere dixerat, hilariter, & per iocum respondit Robertus, nihilo tantum redditum suum superare: ex

numero enim sexaginta millia detracto nihilo, idest figura, 0, sex millia solum remanent, quæ tunc temporis ipse possidebat. Plateam autem S. Mariæ Rotundæ Vineam suam appellabat pulcherrimam, domi propinquam, ex qua vberes fructus breui dispendio continuo percipere posset. Aliam se non habere quidem, commodiorem vero nullam percensere. His enim ingeniosis, & lepidis sermonibus non raro utebatur Robertus, ea tamen retenta gravitate, vt spectabilis, & admirandus ac simul facilis, & gratissimus omnibus redderetur. At illud in primis apparebat solida virtute, & constantia terrenas substantias pro friuolis, & inanibus omnino ducere.

Consanguineorum autem, & suorum affinium amorem, quo singuli solent agitari, ita à se abdicauerat, vt eorum commotionibus imperturbabilis redderetur. Cessit è vita Angelus de Aciaria Theanensis Episcopus, & Roberti ex Sorore Nepos. Cessit Thomas germanus Frater; Cesserunt affines alij, sed nõ cessavit Robertus eadem animi æquabilitate, nec turbidos quidem motus egerere, solum enim sollicitè indagabat extremum illum transitum, qua deuotione in eo temporis articulo sacris fuerint expiati, quæ Religionis, & pietatis

signa dederint; Et hostijs, ac precibus pro
 illis exorabat. Lugubres, & pullas vestes
 nunquam deferre voluit. Se Consanguineis,
 & mundo mortuum esse, inanibus ijs
 mortalium sollicitudinibus renunciatis, so-
 lum Deo vivere profitebatur. Condolue-
 runt plurimi, & mœstas Roberto dederunt
 litteras quibus germanū eius fratrem opti-
 mum virum se perdidisse querebantur.
 At non indoluit ipse, sed longè digressus
 respondit, se maximè lætari huius vitæ la-
 bores terminatos illum habere, & ad tran-
 quillum gaudij portum appulisse. Scripsit
 eidem Antonius Ceruinus Pater meus, ex
 Alexandro Marcelli Secundi germano fra-
 tre, & Hieronyma Bellarmina Roberti al-
 ter Sobrinus, doluitq; Marcella Bellarmi-
 na, eiusdem Roberti germana Sorore, & ex
 S. Agnetis Ordine Sanctimoniali Religiosis-
 sima, communes nostras familias caruisse.
 Benignè quidem, vti solebat Robertus re-
 scripsit, egitquè gratias; At se quadraginta
 annis in Religione consumptis his minimè
 curis ac molestijs affici significavit; imò
 magnoperè oblectari morte affinium suo-
 rum, quorum ad gloriam sempiternam
 ductricem fuisse sperare posset. Monuit
 eundem Franciscus Maria Frater meus ger-
 manus, genitumq; ex Maria Bellarmina,
 ex fratre germano Roberti Nepote su-

scriptum; & ipsius patris nomine decoratum, è vita adhuc infantulum sublatum fuisse afflictabatur; At minimè doluit Robertus; imò respondit, quòd præ morte illius, sicuti in discessu filiorum sui germani fratris egerat, nec minimas guttas lacrymarum, & doloris effundere posset, licet conaretur: Sed quidem lacrymas gaudij, & lætitiæ cum fermè sciret eos ad Supremas Beatorum sedes peruenisse, ac fuisse lucratos tam cito bonum illud, de quo ipse penè septuaginta nouem annorum laboribus defatigatus minimè erat securus. Scripsit tandem Roberto Camilla Bellarmina germana Soror, ac præ coniunctione & beneuolentia præ cæteris sororibus in se semper perspecta, intentissimis precibus postulauit veniam conueniendi Romam, uti fratrem amantissimum, quem ne dum Cardinalitij insignitum vestibus viderat, salutare ante suum obitum concederetur; at minimè cõsensit Robertus, imò ex templo monuit, cupiditatem illam diabolicam esse tentationem, & ideo Signo Crucis fugandam: Et quòd cum essent ambo morti propinquj, futura, non præsentia, IESU CHRISTI passionem, nõ vanitates, & pompas huius mundi ipsis cõttemplandum esset: imò quòd si illa sciret quot sollicitudines, & molestiæ sequeretur purpureas illas vestes,

vestes & tranquillitatem, qua fruebatur, dum Societatis I E S V gestaret habitum, ipse habuisset pro certo, quòd illa se potius Religiosum, quam Cardinalem respicere cupiuisset. Hæc autem omnia illius proprio Chirographo conscripta reperiuntur.

Nec minori moderatione amoris vsus fuit Robertus in Patriam. Miserat Politianum Capitulum binos Canonicos, qui ad Beatissimi PAULI Quinti pedes humiliter prouoluti precarentur, vt Gregem illum Pastoris iam diù Orbatum concedere vellet, posse recreari Bellarmino, quem Cardinalem ne dum aspexerat, cuiquè iucundum fore, populum sibi commendatum visitare, ac non ingratum pro salute; patrio in æstiuis caloribus perfrui aere. Et quidem iam destinauerat etiam ipse Robertus Politianum adire, vtpotè qui pro Animarum Salute nullos effugiebat labores. Sed cum Pontifex Vniuersalis Ecclesiæ seruitio, cui ille erat intentus, pro particulari Cathedra detrahendum non esse respondisset; Roberto verò si pro corporis sui salute conseruâda & oblectatione animi concessisset; negasset verò, si pro administratione illius Ecclesiæ sibi eundem censeret; à proposito statim animum flexit, & à Politiano abstinuit. Cælestinæ Congregationis Protector cõsueuit Robertus eius

Generalis electioni maximè vigilare, & singulos, quorum suffragia ad illum deligendum requirerentur, pijs monitis saltem, vel per Epistolas, vel per ministros prouenire. Anno verò MDCXII. ipsemet assistere voluit. Quare Sulmonę generali illorum Capitulo conuocato conuenit. Hic supplicationibus indictis Concionibus & pijs Colloquijs illorum animis promotis summo omnium consensu Generalis effectus est. Robertus autem ijs constitutis, quę ad Religionis disciplinam pertinerent, discessit, & S. Mariz Angelorum Sacratissimam Imaginem venerabundus, vti iam diu vehementer optauerat, petijt. Hic Roberti aduētus Politianis peruulgatus maximam attulit voluptatem. Cum enim triginta milliaria à Patria & Consanguineis distare tantum audissent; redditusquē ad Urbem illo tantum spatio prorogaretur, incredibili omnium gratulatione ad se accessurum expectabant. At negauit Robertus nullisque germani fratris, qui illi occurrerat, & familiarium suorum precibus dimoueri potuit, quin statim rediret Romam, suosquē subita animorum mutatione mæore affectos relinqueret. Ecclesiastici status fines egredi veniam non petijisse à Pontifice, illoq; inconsulto sibi illicitum duxisse postea affirmavit.

Terrenas autem laudes & dominatus nō
 contempnit solum, sed omnino aufugit.
 Quarē si consanguineis & affinibus suis,
 qui eius assumptionem ad Cardinalatum
 gratulati fuerāt, cito occurrens rescripse-
 rat: Nouę dignitatis gradu extolli eos non
 debere, & eos precari, quod summo hoc
 omnium Auctori referrent, maiestatemq;
 suam implorarent, vt ab illo nouę pote-
 statis fulgore suos non sineret perstringi
 oculos, & ab æterna illa cœlesti gloria per
 hoc temporale fastigium se non præpediri;
Nunc quantū ab ijs deterreret, factis com-
 probabat; Et si in precedentibus comitijs,
 quę pro Pontifice deligendo acta fuerant,
 vt patres illos à sui electione securius red-
 deret alienos, se originem ducere à paren-
 tibus longæuis, vitęquē tenacissimis, quasi
 per iocum loquendo insinuabat, Thomam
 Bellarminum, & Flammertam Taurusiam
 ex Patre; Riccardum verò Ceruinum, &
 Elisabettam Machiauellam ex Matre, vi-
 uacissimos & penē nonagennarios dicens
 habuisse parentes: Nunc quantum abhor-
 reret ab ijs diū magis, ac magis demon-
 strabat. Agebat enim Robertus pro sui
 muneris officio, dum intimus, & familia-
 ris à consilijs illum admonuit, cauendum
 esse, ne committeret aliqua, quibus Re-
 gios offenderet Præfectos, eorumq; læderet.

voluntates, qui facile suis ad summum
 etiam fastigium obesse possent rationibus.
 Sed his minime commoueri respondit, imò
 se Pontificem esse omnino nolle, & Mar-
 celli Secundi Nepotem se profiteri, qui in
 Concilio Tridétino pro Pontifice Legatus
 etiam contra necis minas, quædam, quæ
 à recta ratione dissona sibi videbantur, de-
 negauit. Ingrauescente verò ætate, cum
 vnius auris vsum penè perdidisset, certo si-
 bi fore impedimentò ad supremum munus
 lætabatur. Se magis debere Cardinalium
 Senatui, ijsquè in primis, qui summum ei
 magistratum non detulerant, quam Cle-
 menti Octauo & Petro Cardinali Aldo-
 brandino, qui in Cardinalem eum dele-
 gerant, publicè proferebat. Nec tamen
 ignoramus, qua animi gratitudine Aldo-
 brandinam familiam coluerit, Qua vene-
 ratione de Sanctissimi Pontificis Clementis
 pietate fuerit loquutus, quo ornatu de eius
 magnificentia dixerit, qua animi ingenui-
 tate innumera in se beneficia illius com-
 memorauerit, quam Prolixè & iucundè de
 eiusdem morum facilitate, & paterna cle-
 mentia sepius diffuserit; sicuti etiam
 scimus, illum, si non par gratum, saltem
 suæ beneuolentiæ & obseruantix munus in
 Petrum Aldobrandinum semper retulisse.
 Splendorem illius gentis ea, qua sibi licue-

rit, contentione fouisse. Illustrissimum
 D. Hippolytum, sicuti Sanctissimus D. No-
 ster GREGORIVS Decimus Quintus in
 Cardinalem assumpsit, pluries exoptasse,
 & petiisse. Robertus igitur à supremis
 abstinere non contentus, propria etiam di-
 gnitate se abdicare tentauit. Quare do-
 ctissimos consuluit viros, vt Cardinalatum
 omnino deponeret; Sed cum nemini hoc
 concessum fuisse sibi propolatum audis-
 set, ac in primis Nostris temporibus Diuo
 CAROLO Borromeo, & Roberto de Nobi-
 libus Politiano Iulij tertij Pronepoti, cu-
 ius insignem Religionem Bellarminus ma-
 ximè venerabatur; se continuit, eorumq;
 & Marcelli Ceruini Auunculi sui Magna
 pietatis opinione pramortui vestigia re-
 spicere nunquam destitit. Quare illorum
 & aliorum Cardinalium, qui Sanctitatis
 reliquerunt odorem Imagines sibi ad in-
 tuendum & imitandum expositas habere
 voluit, nec nõ acta sapissimè legere, & per-
 censere consuevit. Cum nihil magis mo-
 vere diceret, quàm præcepta Christiana-
 rum virtutum ad praxim redacta conspice-
 re, sibiq; ante oculos proponere res gestas,
 & insistere operibus illorum, qui nostræ
 eiusdem conditionis, & muneris præces-
 serint: Et quidem se posuisset Robertus pu-
 blicè saltem negotia, & se recepisset soli-

tudine ab humanis curis vacuus, si Cardinalatus dignitatem sustinens suo munere non fungi licitum iudicasset, sed reservandum duxit ad illam ætatē, qua in Vineâ Dei laborare nō valens, pijs solū meditationibus ac precibus prodesse posse videretur. Mortales interea plausus vitabat omnino, & occurrentium frequentiam, qua ducendus, & reducendus erat eam voluit solum, sine qua de dignitatis gradu detrahi potuisset. Humilitatis Christianæ custodiebat virtutem vigilantissimè, & ab omni fastu abhorrens submissū cuilibet se præbebat & humanissimum. Pauperes etiam nec dum stare coram se capite aperto patiebatur, famulos & aulicos suos, veluti extraneos associare sæpissimè visus fuit. Nec rarò accidit, quod de nocte à cubiculo, in quo studijs morabatur intentus, discedentibus domesticis lumen ipsemet gestans præbere tentasset, & aliquando præbuisset, donec ad eos, qui assistere solebant, peruenirent. Operum suorum mentionem facere consuevit nunquam, & laudantem aliquem audiens rubore suffusus, sermonem aliò vertere conabatur. In lucem edi minimè unquam fuit passus, nisi prius alieno comprobata iudicio, & quia cum humilitate sapientiam ita habebat coniunctā, vt neq; humilitas de doctrina, neq; doctrina de humilitate.

re quicquam detraheret, sicuti modeste & constanter contra impugnantes defendit sepe & obtinuit: Ita iustis sua supponere, & non nunquam etiam in quibusdam, licet minimis, de quibus nec ipsimet illi dubitaret, eorum sequi iudicium minime recusauit.

Ab ijs ergo terrenis affectibus liber, eas etiam in dies diligentius amplectabatur virtutes, per quas veluti per septem gradus ad apicem perfectionis progreditur. Et cum vera primum prudentia omnes suas ordinabat actiones ad verum & optimum finem, & per vera media nihil aliud preter Animarum salutem quarebat. Quare veritatis cultor eximius, quantum inter prudentiam, & astutiam interesset, demonstrabat. Et ideo non solum mendaciorum, verum etiam perplexi sermonis ita erat inimicus, ut ne quidem in alieno ore vnquam reperiri posse crederet; qua animi simplicitate contentus ultimo etiam suae vitae tempore mendacium cuiusdam veluti barbaram artem detestans; reciprocam animi & verborum rectitudinem in suis praecipue illusterrimis Collegis semper inuenisse professus fuit. Capuae Sacerdos quidam impudicitiae crimine accusatus, cum se Virginem testaretur, credidit Robertus, & in Sacerdotis ore mendacium existere non posse respondit. Grauioribus autem in

caulis pro fidelissimo cōsiliatio habita pri-
 mum oratione ad DEVM, liberè & confi-
 deratè omnibus, & cuicunquè hominum
 generi sua aperiebat consilia. At ijs præ-
 fertim, quibus pro conscientix ductu à di-
 gnitatis suæ munere postulari perensebat.
 Nec Pontifici etiam Summo quid de eligē-
 dis Episcopis, quid de bonis Ecclesiasticis
 distribuēdis, & de Concilij Tridentini ob-
 seruatione sentiret, pluries significare de-
 stitit. Scripserat illi quidam, & intimis oc-
 currerat precibus, vt auctoritate sua ad
 Episcopatum se foueret promouendum.
 Nec tardè rescripsit Robertus cum S. Ber-
 nardo, cunctantes solum & reuētes as-
 sumendos, eos verò, qui pro se rogant,
 iam iudicatos esse. Reuocarunt hæc ani-
 mum illius, & clariore oborta sibi luce ex-
 citatus, in eam deliberationem ingressus
 fuit, vt de non appetendo Episcopatu li-
 bellum inscriberet, & Bellarmini submit-
 teret iudicio. Et quidem nō defuit postea
 Robertus insignibus eius virtutibus auditis
 Summo Pontifici eundem proponere, & ad
 Episcopatum idoneum existimare. Hanc
 verò æquitatem, & animi candorem tali
 cum modestia, & facilitate Robertus co-
 niunxerat, vt omnium sibi deuinciret ani-
 mos, & adeò promptos redderet, vt ardua,
 ac difficilia plerunquè negotia ad optatos

fines perduceret. Ita Cœlestina Religio-
 nis Protector cum Paulo Quinto Pontifice
 & per litteras cum Ludouico Christianis-
 simo Rege sedulo, & studiosè agens in obe-
 dientiam eius generalis singula Gallicę na-
 tionis Monasteria, quæ iam per spatium
 centum annorum ab eo defecerant, rede-
 git, & Patribus illis per Reuerendissimum
 D. Celsum Amerigum Abbatem Genera-
 lem inuisis, & Parisijs quibusdam in gene-
 rali Capitulo stabilitis, implicitum, ac sanè
 inuolutum negotium summa omnium pa-
 ce & consensu absoluit. Ità etiam grauis-
 simam inter Lucensem Rempulicam, & eius
 Ciuitatis Episcopum controuersiam, quæ
 nullius adhuc labore & diligentia sedari
 potuerat, mirè composuit. Lucensibus sa-
 tisfecit, Episcopo placuit, & omnium gra-
 tulatione inter illos primænam restituit be-
 neuolentiam.

At non solum prudentiæ humanæ, verum
 etiam supernaturalis, & præuidentię do-
 num habuisse Robertus videtur. Henrico
 Caietano in Galliam proficiscenti, in re-
 ditu Pontificem superstitem non inuenien-
 dum dixerat. Syluio Cardinali Antoniano,
 qui tunc apud S. Marcum erat Clementis
 Octaui Camera Magister, Pontificem tres
 & decem annos victurum prædixit. Eodem
 Cardinale Caietano Romæ ægrotante, fun-

debat Robertus ad Deum assiduas preces, ac pro valetudine de se benemeriti exorabat: Cum sacrum faciēs, dum de more precaretur, audiuit in Spiritu hanc vocem. Siste, quia morietur, nec amplius viuet. Cum verò ipse orare prosequi vellet; iterum, ac tertio his ipsismet verbis deturbatus fuit. Sacrificio igitur peracto de Caietano sollicitus diligenter sciscitans, monetur conualuisse, & præcedenti Vespere Ecclesiam S. Potentianæ adijisse. Quare lætus Robertus, & hanc diabolicam illusionem fuisse credens, illis, qui tunc aderant, patefecit. Sed altera die Caietanus recidit infirmus, & vitam finiuit. Capuam ingressus Idibus Maij MDCXI. in libello, quo eius Ciuitatis Archiepiscoporum nomina designata permanent, ipsi allato suum ità descripsit; Robertus Cardinalis Bellarminus Capuæ Archiepiscopus sedit tribus annis. Ludouico verò Aragatio Politiano & familiari suo, qui huius rei causam quæsiuit, respondit ille, in ea Ciuitate tribus annis, ne dum elapsis se commoraturum. Nobilibus quibusdam per Capuam transeuntibus inuitatis, cum se illius hospites in reditu futuros promitterent; se non inueniendum fore respondit, sicuti res se habuit: Moritur enim Pontifex, & ipse Romam redijt. Clementem verò Pontifi-

cem ineunte Mense Martio MDCV. periturum, & se rediturum Romam, pluries indixerat. Paulo Quinto ad Pontificatum elato communis itatim manauit sermo, quo maturus illi vaticinabatur decessus. Robertus tamen, cum de hoc Aragatium differentem audisset, ait. Ne huiusmodi fabellæ fidem prestes: Pontifex enim diu viuet; cum verò an per decennium rogaretur, longè diutius indicauit. Episcopo Theanensi Nepote suo ægrotante in domo professa Societatis Ihs v Neapolis; Monuit Robertum quidam Pater se bono animo esse, Episcopum melius habere in dies, & pristinx sanitatis recuperandę dedisse signa; Sed extemplò rescriptit ille desperatam valetudinem Nepotis esse: ad vitę exitum illum comparari monendum: nec diu stetit, quin morbo maiorem in modum aucto vitam finierit. Hieronymo de Oddis vtriusquę Signaturę Referendario, & Auditori suo, qui die decimaquinta Ianuarij. MDCXXI. exponebat vidisse quãdam litteram extraneis ex partibus prodeuntem, ex qua indagari posse videbatur Paulum Quintum Mense Augusto proximo moriturum, respondit Robertus ad decimi sexti anni sui Pontificatus finem illum non peruenturum; nec ipsemet præterijt Mensis, quod è vita discessit. Ihs, qui in Curru cum

Roberto vltimum Conclaue ingressuro ambulabant, futurum Pontificem GREGORII nomine appellandum fore diuinavit. Ouidio de Amicis Canonico Capuano sibi mortem proximo mense Septembris, & in Solemnitate S. Francisci affuturam aperuit. Vgo Fantius I. V. D. Politianus, qui ad Robertum humiliter in Vaticano salutandum, & veniam pro discessu petendam Calendis Iulij accesserat, mira hilaritate repletum illum inuenit, qui precata primum foelicitate, inter caetera digito quasdam pias Beatorum e Societate IASV. Imagines designans dixit, haec ipsamet verba. Cito ad eos volo conuolare, & ad eos volo conuolare sine dubio, & ad eos volo conuolare cito, cito: Mattheus Tortus Theologus Papiensis Roberti familiaris, & Octavius Chiarella eiusdem cubiculi administer, lethalem in febrem inciderant, sed cum magis ipsum Tortum grauatum audisset, sanitatem annunciandam illi comisit: Chiarellam vero periturum manifestauit; Nec aliter res se habuit: cum breuiter Tortus valetudine redegerit, Chiarella vero obierit. Cubiculi tandem sui administris dum in Vaticano praeterito Mense Augusto pedes illi lauarent, vltimo haec sibi praestari affirmavit.

Altera virtus, quam cordi habuit Ro

bertus fuit Iustitia, qua leges omnes diuinas adimplere, & singulos, quos præuaricatores nosceret habere odio, ac si quomodo posset à præuaricatione compescere in dies magis ac magis curauit. Et quidem testantur eius familiares, nec vllum veniale crimen ab eo vnquam voluntariè perpetratum aspexisse. Proximos, verò incredibile est, quàm intimè doleret Robertus, quoties declinantes à lege audiret, & quo desiderio succederetur succurrendi populis ijs, qui in periculo morarentur. Germaniæ afflictabatur incendijs, Belgij querebatur calamitatibus, Galliæ compaiebatur perturbationibus, & communis Religionis horrebat pericula, nec alibi cor suum, & sermones vertere scire videbatur. Ac tandem tam auidè Iustitiam sitire cœperat, vt sapiissimè mortem expeteret, & ab illis Christianæ Religionis miserijs segregari supplex audiretur.

In ea verò Iustitiæ parte, quæ particularium administrationem respicit, etiam in tribuendo vnicique suum fidelissimus extitit. Et primum, vt ab alieno redderetur securus, contentiosa maluit cedere, quàm litès suscipere. Pauperibus liberaliter dare, & in vsus suos quàm minimum retinere quotidie reddebatur vigilantior. Quare non solum superuacanea, quæ Pauperibus

62
debita reputabat, sed victui & vestitui suo
necessaria subtrahere, & in pias personas
conuertere solitus fuit. Maria Christerna,
& Leonora Ab Austria Serenissimæ Archi-
ducissæ. Quæ Halæ sanctimoniam vitam
ducebant, Crucem quandam pretiosam,
& auro ac gemmis distinctam Roberto,
cum quo pro spirituali beneuolentia pijs
ac deuotis Epistolis sæpissimè cōferebant,
dono miserant. Et quidem Robertus ea-
rum liberalitatem celsitudinum, ac titulum
deuotionis respiciens, ne in asperitatis no-
men incideret, repudiandam non censuit;
sed ijs, quas poterat gratijs redditis, illam
vendidit, & pecuniam, quam collegerat,
intulit in Eleemosinas. Nec alium serua-
uit ordinem in ijs, quæ per Anni solemnita-
tes à consanguineis vel amicis suis escu-
lenta, licet rara & vulgaria, recepisset.
In maximo etiam frigoris algore, & in-
clemētia succendi in cubiculo suo ignem dif-
ficillimè patiebatur, & ijs, qui ad eum cō-
fluebant discedentibus, ardentia ligna, &
aliquando totum ignem extinguere pro-
pria manu visus fuit. Cereis lucernis ad
extremum uti, & maxima parsimonia vo-
luit: Et summo mane, vt primum dies obo-
raretur, sublatis illis aeri exposebatur,
quod aliquando illi non mediocris fuit de-
trimenti. Sed Pauperibus detrahere nolle

hoc, quod in ijs inaniter expendisset profitebatur. Illa pauperum esse non sua, quorum procuracionem quodammodo gerens vt propria sibi vindicare non liceret. In alios tamen eam seruauit æqualitatem, quod peccare in nimio rigore, & ijs, quibus æquum esset, denegare minimè pateretur. Quare familiaribus suis non solum determinatam & honestam pecuniæ quantitatem, qua dum quisque pro suæ vitæ sustentabatur opportunitate, communem & tranquillam obtinebat pacem, sed etiam cuilibet eorum pensionis vel beneficij alicuius prouentum contulit, vt pro diuersa gradus qualitate, ipsorum occurreret necessitatibus. Consanguineis verò illos Ecclesiasticos redditus conferre denegauit; quibus locupletiores effici possent; assignauit verò eos; ad quos pro temporum varietate eiusdem Societatis Patres & Superiores impulerunt rationibus ijs, nimirum, vt minus egerent, & vt priuatam ac vulgarem vitam illis gerentibus, ad virtutes obstructus non relinqueretur aditus. Mariæ, Hippolytz, & Cyntiæ ex eodem Fratre germano Nepotum, cum primum ad congruam ætatem peruenerint, diligenter explorato consilio non defuit, quin Ceruinæ primam familiæ; Taurusiæ secundâ matrimonio collocaret; Tertiam verò Sancti-

monialem efficeret; & cum honesta ac vulgari dotis impensa sanguinis sui puram & antiquam nobilitatem conseruandam curaret; Et sicuti necessaria illis impertiuit, ita in ceteris, licet, quæ ad decentem & honestum ornatû concedi solent, de suo impendere negauit omninò. Sed animæ tantum intentus profectui, pijs monitis & incitamentis instruxit, & ad omnem illas confirmauit pietatem.

Tertia virtus qua se exercuit Robertus fuit fortitudo & patientia, qua superabat difficultates omnes, quæ bonas operationes impediunt, & fortiter dimicando aduersus diabolicas tentationes assiduos tolerabat labores, nunquam à publicis & grauissimis Aulæ occupationibus feriendo, & studiorum interponendo perpetuitatem. Hac se contra hæreticorum fraudes peritissimum adornauit, & improborum fucata studia seuerè declinare promptum præbuit, Et operam dedit adeò pertinacem, vt non rarò noctes etiam insomnes duceret perscrutando, & inquirendo remedia, quæ malis imminentibus adhiberi possent. Hac fuit semper animo ita præsentis in molestijs, & sollicitudinibus, vt nunquam à sedè rationis, & religiosa constantia aberraret. Quare nec minori animi magnitudine existit Robertus in corporis sui perferendis doloribus,

doloribus, quos non modo inuitus, sed libèter etiam appetebat. Excruciatus enim fuit hoc suæ ætatis tempore Crurium intumescencia, quæ non modicam requirebat sæpè curationem, necnon exiguos excitabat angores. Vexatus est aliquando Pituittæ distillatione, & descensu, qui stomachum offendens adeò fastidiebat; vt cibos hauustusq; omnes respitere cogeretur. Sustinuit nõ nunquam acerbissimos etiam & asperissimos dolores, à renulis, & calculis illatos, quibus maximè afflictabatur. Nec minori laborauit molestia, cum in Monte Casinati dexterum brachium è suo loco dimouit. Petierat enim ille, cum septuaginta quatuor esset annorum, illa visitare loca S. S. Benedicti, & Scolasticæ nobilitata reliquijs; & cum Montis difficultatè ex se superare minimè posset, dum æquum ascēderet corruit, & dexterum adeò confregit, vt non breuibus remedijs opus habuerit. His tamen morbis nunquam Robertus fuit adeò exterritus, quin clariori semper fortitudinis & patientiæ documento, etiam dum in lecto decumberet & grauius laboraret carnis passiones ad cultodiam humilitatis à Deo sibi collatas asfereret, & in vnius Dei commemoratione summa cum voluptate acquiescens, etiam pro eius amore atrocioribus affligari cru-

ciatibus desiderio succenderetur. Imò ma-
 xima flagraret cupiditate vinculis corporis
 dissolui, CHRISTVM QVÈ Dominum, & Re-
 demptorem videre suum facie ad faciem.
 Quapropter sicuti quotidianas cogitatio-
 nes & colloquia sua inter has defatigatio-
 nes corporis in aliud, quam in diuina volū-
 tate indaganda & querenda æterna gloria
 non infumebat. Ità Medicorum dictis se
 præbebat obedientem, & in illis suæ salutis
 curam omninò proieccisse apparebat. Ete-
 nim ex eo solum conqueri magnopere au-
 diebatur, quod nimirum lecto affixus à
 publicis laboribus, à studijs, à Vigilijs, à
 leiunijs, à Sacrificijs, ab Horis Canonicis
 prohiberetur, & non nunquam mentem
 etiam à cœlestibus rebus & meditationibus
 iuberetur auocare. Hæc enim præcepta
 licet pro viribus obseruanda curaret, adeò
 tamen grauabatur, vt sæpissimè ad animum
 leuandum, & corporis mitigandos affectus
 ipsimet illi, qui negauerant, eadem con-
 cedere cogerentur. Cum verò loco moue-
 ri, & gressum penè instruere inciperet, ni-
 hil ei longius videbatur, quam suos reuo-
 care labores, & Medicorum effugere curas.
 Nec dum dexteram è Monte Casinati re-
 uersus recuperauerat ad operationes ido-
 neam; imò vix ossibus suo loco repositis
 accerrimos euaserat dolores, quod à sacri-

ficando se continere minimè patiens veniam à Pontifice impetrauerit celebrandi, & leua tantum Sacratissimam Hostiam eleuandi. Sed ijs, quę natura dabat tolerãda minimè contentus, plurimas quotidie inueniebat patiendi vias. Et primum morbis prædictis vexatus, tam differebat curari, quam diù simulandum sibi liceret. Doloribus aliquando pressus frigus præteritis diebus se tolerasse eximium, eiquè causam tribuere illorū fuit fassus. E lectulo surgere solus, & sine vllis ministris, vestes summo manè sibi componere consuevit; Pelliceis & Chirotecis vti etiam per summam hyemem, & dum præ frigore tumidas haberet manus, denegabat: leues seu grauiores veltes per anni mutationes nunquam poposcisset, nisi Administri eius calore vel frigore pressum videntes, proprio consilio accommodassent. Muscas, & similia animalia, quę molestissima esse solent, sustinebat patienter, & illas etiam viuere debere, suis solebat dicere. Flagellis corpus suum cædere aliquando etiam in hac vltima ætate non præteribat. Singulis annis à publicis recedebat negotijs, & in Nouitiatu Societatis suæ Deo solum vacans, ad mortem se comparabat; cuius tali desiderio tenebatur, quod ad se quasi blandimentis inuitare videretur, & quia

eam completi non poterat, animo saltem & cogitatione fortiter delibabat. Neque proximis annis quicquam frequentius iterare colloquijs solitus erat, quam se breui moriturum; Et propterea libellum de arte bene moriendi inscriptum editionum suarum terminum esse velle. Ac deinceps de fluxis caducisque corporis & fortunæ bonis; De Gloria Beatorum; de Gehennæ supplicijs; de extremo iudicio; de propinquitate mortis, ac similibus diserebat sepius; ijsq; se contulerat reuoluendis libellis, quos de ascensione mentis in DEVM, de felicitate Sanctorum, de Gemitu Columbæ; de Septem verbis Domini in Cruce prolatis, & de arte bene moriendi ediderat, cæterisque etiam ab alijs confectis, in quibus propriæ mentis refectionem inueniret.

Quarta virtus Roberti, & quidem eximia, fuit temperantia, qua sensualibus delectationibus frenum iniecisse videbatur. Etenim in Virginitate illum consenuisse, si vitæ eius respiciamus continuatos & nunquam dissimiles actus, dubitari minime poterit. Quo verò ad Sobrietatem attinet parcissimus, gustatum funditus perdidisse, ac solum simplici Cichorio, & Laëuca recreari videbatur. Nullum ædilitium, vel genus condimenti indicere consuevit; nihil

inter edendum questus fuit, licet cibaria male cocta conditaq; fuerint. Vno tantum ferculi genere vti voluit, & illo vulgari & parabili. Mensam verò Sacræ scripturæ ac Sancti cuiusquam vitæ lectionibus nec non in fine Martyrologij Romani ornatam habuit. Nequè cineralia cæteraquè ab Ecclesia ex præcepto imposita tantum, sed etiam in Sanctissimi Domini Nostri aduentu, in quarta & sexta feria, alijsque diebus per annum ieiunia seuerissimè obseruabat.

Virtutibus Cardinalibus expeditis, veniamus ad Theologales, quarum prima est Fides. Hanc verò Robertus tam strenuè tuebatur, vt illam non solum verbis & operibus profiteretur, sed præ cæteris etiam ad eam excitãdis cogitaret assiduè & eruditè, scribens pro Ecclesia DEI, Dauidicę Turri assimilaretur fortissimè. Pro hac hæreticorum ardentia & ignita tela extinguere, excipere, ac retorquere quærebat continuo, & tam fortiter propugnabat, vt fidei defensor acerrimus appellaretur. Et quidem pro firmanda, fouenda, & amplificanda Religione gemere sæpissimè audiebatur, ac plorare coram Domino, intimoq; commoueri, & fodi videbatur animo, quoties nequissimorum Spirituum argumenta varios seducere commemoraretur.

Quia autem fides spem ac fiduciam ligi-

gnit ingentem, quæ est alia virtus Theologalis. Ideò Robertus in omnibus per Orationis medium benignitatem adibat diuinam, & in fide nihil hæsitans certò credebatur DEVM sibi affuturum. Ac grauissimis viris minimè erat ignotum, ipsum à DEO nihil ex proposito petere, quod non impetraret. Capux nobili cuidam mulieri, quæ sensibus destitutis iam proximè ad mortem accesserat, signo Crucis in fronte peracto sanitatem obtinuit. Alteram verò fœminam à Demone vexatam, Ieiunijs & oratione ab illo impurissimo spiritu, quid vult iste Bellarminus exclamante, absoluit: Per manus impositionem & Orationem Religiosum quendam liberauit à Parètum fusurru ac vocibus, quas perpetuò ad aures suas habens diu agitated grauissimè cruciabatur. Ipsimet deniquè Roberto requiescere à laboribus suis, & in Domino obdormire in die dicato Festiuitati S. Frãcis, sicuti præ speciali in eum deuotione optauerat, concessum est. Hac etiam spe ferebatur in DEVM, & voluntatem excitabat suam ad æternam felicitatem sperandam, dum per adoptionis spiritum, vt verus filius & Hæres DEI, ad Regnum æternum aspirabat, & suspirabat assidue; & cum solum in infinita DEI bonitate sustentaretur & misericordia, ac ab ea tantum

penderet, in rebus ideò humanis nihil per-
fugij collocabat.

Superest postrema Virtus, sed verè ma-
gna, & Virtutum cæterarum Regina Cha-
ritas DEI ac proximorum, cuius officia
exactissimè Robertus exercere vehemētius
quotidie curabat: Et primum præ DEO,
quem diligebat verè, reliqua omnia duce-
bat nihil, & quantislibet pressus curis, cum
illum videre sicuti est, adhuc minimè pos-
set, in quotidianis beneficijs commemo-
randis & contemplandis pulcherrimis eius
operibus dulcedinem illius experiebatur
continuò. Imò per Charitatem in DEO
manebat, DEO inhærebat; in DEVM ter-
minabatur, In DEO sedem habebat; ac
pro eius amore omnia minimo negotio pe-
ragere, sine labore laborare, ac summos
dolores sine doloris sensu perferre videba-
tur. Diuini verò honoris Zelo ita erat in-
tensus, vt alioquin mitissimus in diuinas
iniendas offensas ardentè sitiret, ac in
blasphemantes presertim, penas incitare
scriptis suis, & vocibus destiterit nunquam.
Quia verò Charitas se extendit ad omnia,
quæ à DEO facta sunt: Ideò per DEVM
Robertus illa adamabat, & pro proximis
præcipuè quælibet subire paratus, singulas
quirebat vias, quibus illos iuuare posset.
Quæ pro Animæ primum & corporis de-

inde illorum Salute gerere nunquam in-
termisit. Infirmos crebrò inuisebat, & ijs
vigilabat in primis, de quorum salute du-
bitari sentiret. Audit aliquando magnum
quendam virum morti propinquum, ità se-
curum de sua salute discedere, vt omni-
bus bono animo esse diceret, se saluum fo-
re. Extimuit Robertus, ne diabolica frau-
de illuderetur, nec destitit, quin citissimè
occurreret, & illius saluti prospiciendum
curaret. Eidem vice quadam domum re-
deunti ingressum præ pauperum frequen-
tia impeditum, cum quidam è suis tenta-
ret, & in vnum ex illis ità licet inuitus of-
fendisset, vt ad terram impulerit, molestis-
simè ferens Robertus illum repræhendit, ac
simul exorauit, ne impofterum suum ita
perturbaret animum, & pauperes, quos
sciret esse pupillas oculorum suorum, tam
inhumaniter tractaret. In pauperem febrili
laborantem, & in via prostratum cum in-
cidisset, in suo asportari voluit, & quiesce-
re curru, donec, qui ad Xenodochium il-
lum adducerent, reperirentur. Plurimos,
quos per plateas iacere prospexit in Hospit-
talis domum deferri mandauit. Ipsorum
enim sicuti ex corde compatiebatur ca-
lamitatibus, ità in omnibus, vt potest
subueniebat. Cæteros autè singulos maxi-
mè respiciebat Charitate, ac si quos ega-

se ingratos & inhumanos reperiret, hos speciali prosequeretur dilectione, & singularibus tuebatur beneficijs. Neminem persequi, imo nec habere odio profitebatur; sed industria quadam benevolentiam, & amorem in se alebat omnium, & illud obseruabat in primis, ne quid vnquam admitteret, cur quispiam posset indignari. Ideò neminem ab eo iniuriosè tractatum fuisse scimus, ac ne quidem appellatū acerbis. Suis etiam si quid præcipiendum esset, rogare solebat, & ne vllum grauaret molestia, curabat diligenter. Nec rarò accidit, vt in suos ministros à cubiculo dormiētes offendens excitare minimè fuerit passus. Et vel ex se cōfecerit, vel distulerit, quod illis esset imperandum. Pedissequos, cum aliquando Vaticanum adiens, vidisset pluuia grauari, In tertio collocari curru iussit, cæteris familiaribus in primo, & secundo vocatis, quæ tam amanter gerebat, vt omnes planè intellexerint, quòd tanquam filij ab eo diligebantur. Singulorum quærimonias perbenignè audiens, dum vnicuiq; satisfacere procuraret, ad pacem illos præcipuè adhortabatur. Ex hac incensa charitate in proximos compassio etiam quadam redundabat in brutam animantia, ceterasq; Creaturas DEI, quas maximè defatigari & exerceri crudeliter,

tolerabat molestissimè ; & aliquandò se
continuit domi, ne equos à quiete, & re-
frigerio reuocaret.

Hæ autem spectatissimæ virtutes, qui-
bus in omni vitæ suæ parte ; at in nouissima
præsertim floruit Robertus, adeò commu-
nem illi cōcitabant gratiam, & honorem, vt
ad extremum vsq; actum perpetuò plausu
fuerit probatus, & ab omnibus vt specta-
bilis & simul amabilis honorificentissimè
exceptus. Puer enim adhuc, & adolescens
à parentibus & maioribus diligitur præ
ceteris ; à fratribus verò & æqualibus ha-
betur in honore, in studiorum certamine
dux, & moderator cæterorum veneratur.
In Religione adhuc Tyro à Iacobo Layne
Præposito Generali vti veteranus CHRISTI
miles aspicitur.

In Monte regali à Sabaudia Duce con-
cionans auditus talem ipsius inuit gratiam,
vt mirum in modum semper aucta etiam
totius eius Serenissimæ prolis in Bellarmi-
nam domum, & præsertim in Robertum
ex Thoma germano fratre eius Nepotem,
& SS. Mauritij, & Lazzari magnum Equi-
tem adhuc redundet. A Diuo CAROLO
Borromeo dum Mediolanensis Ecclesiæ
erat Archiepiscopus, è Belgio, sed frustra
repugnâibus eius Societatis Superioribus,
expetitur. A Gregorio Decimo tertio, vt

una cum Philippo Nero, quem nunc inter
 cœlestes Spiritus colimus, & Francisco Ma-
 ria Taurulio etiam Politiano, deinde Car-
 dinali Estasis & reuelationum cuiusdam
 Religiosissimæ Sanctimonialis decernere
 rationes, designatur. A Fœlice Cardinali
 Peretto, qui postea Pontifex electus Sixtus
 Quintus nominatus est, summa habitus
 estimatione editionibus operum S. Ambro-
 sij opera & consilio adhibetur. In Gallia
 à Lotharingo Duce suauissimis eius mori-
 bus degustatis, perpetua beneuolentia do-
 natur. Parisijs ab Alexandro Parmæ & Pla-
 centiæ Duce, & exercitus Hispaniarum Re-
 gis moderatore, cum vt Nepos Marcelli
 Secundi recognitus doctissimis ornamentis
 insignitus videretur, tractatur honorificè.
 A Duce Bauariæ vt Philippo deinde Cardi-
 nali & Ferdinãdo nunc Archiepiscopo Co-
 loniensi filijs, dum Romæ moratur, existat
 à confelsionibus rogatur. Tusculi à Ioan-
 ne Riccio Politiano Cardinale penè inuisus
 amanter complectitur, & familiarissimæ
 consuetudinis, quæ inter illum & Marcel-
 lum ipsius Bellarmini Auunculum interces-
 serat, efficitur successor. Cœsari Baronio,
 Syluio Antoniano, & Francisco Mariæ Tau-
 rusio Cardinalibus eo amoris vinculo co-
 pulatur, vt distungi minimè posse videan-
 tur, & dum Clemens Octauus Ferrariæ de-

git, Venetias dulcissima consuetudine vna petant. Philippo Hispaniarum Regi adeo extitit carus, vt gratissimam illius promotionem ad Purpuram Clementi Pontifici significet. Ipsi vero eidem Pontifici intimus & consilij summis requiritur in causis, & paterno habetur amore: Nec desunt Epistola quibus cum Robertus Capuae esset ab ipso Pontifice rogatur, vt liberè moneat, quæ sibi pro Ecclesia Vniuersali videantur opportuna. Eandem vero Capuanam Ecclesiam gubernandam maxima populorum gratulatione & frequentia ingressus, illud venerationis & amoris simul consequitur, vt vestes eius pietatis causa deuotissimè tãgantur, & communi omnium voce, & salutatione discessus deploretur. Etruriam autem magnis Ducibus, sub quorum felicissima ditioe ortus erat, & FERDINANDO presertim primo gratissimus, à COSMO Secundo, & MARIA MAGDALENA ab Austria eius vxore, ac CHRISTINA Lotharinga Matre erga Serenissimam Mædiceorum familiam Patris nomine insignitur. Iacobus Dauit Cardinalis Perona suis impressit operibus, se libentissimè Bellarmi- ni discipulum professurum, & eius scripta in Gallicam linguam conuerti fecit, vt Hæretici, qui latinam ignorarent, illa legere, ac ex ipsis commodius fructum percipere

possent. Cum verò aliquandò apud Bellarminum se criminatum comperisset, quòd in eius doctrinam aliqua contumeliosè conijceret, honorificis ad illum statim occurrit litteris, quæ adhuc seruantur, & diabolica hæc machinamenta detestans, potentissimis argumētis in se contortum crimen diluit, ac summoperè dolens præ his Satanicis artibus, quæ Bellarminum & eius opera veneraretur, clarissimè comprobauit. Sygismundò Poloniæ Regi quam esset carus, pluriusq; testantur vtrò citroque alterius ad alterum Epistolæ transmissæ, quibus summa cum fide & beneuolentia de grauissimis agitur rebus. Henrici verò Quarti Gallie Regis illud in Robertum audiuius studium, vt cum de Subrogandò Pontifice Clemēti Octauo extincto tractaretur, Gallicos monuerit Patres, gratissimum sibi fore, si in Bellarminum suffragia, & diligentiam suam deferrent. Rodolpho, Matthiæ, & Ferdinando Imperatoribus, nec non Vniuersæ Austriacæ familiæ specialiter semper extitit in amore, & veneratione. Sanctissimi autem Domini Nostri GREGORII Decimi Quinti, & LVDOVICI Cardinalis Ludouicij eius Nepotis honorificum prospeximus officium, vt ad se illum receperint, quo ab intimo consilio vterentur. Cæteros tandem tam primarios, quàm Me-

dios, infimosquè Viros inter se de amore in
Bellarminum, & venerationis significatio-
nibus decertasse tenent memoria omnes.

Nec, dum Catholici singuli maxima ve-
neratione Bellarminum intebantur, defue-
runt ij, qui capitaliores eius erant inimici,
quo magis à fide aberrarent; illum etiam
habere in honore, & admirari, & primum
Vitacherus Calvinista ad Cęcilium Anglię
Thesaurarium scribens, Virum sanè doctū,
ingenio fœlici, iudicio subtili, lectione
multiplici præditum Robertum iudicauit.
Franciscus verò Tunius, Duo, ait, apud
multos, & ad miraculum vsquè illum esse
assequitum. Vnum quod diligentia suę col-
lectæ, & cinni laboriosissimi ex Pontificio-
rum omnium sententijs comportati pellexit
multos, vt libros iptius, de Doctrina Chri-
stiana, & Controuersijs locis eius consule-
rent: alterum quod nouatio istius operis
multorum animos inflammavit, vt idem
scriptum legerent. Daneus Rabiosissimus
Minister, & conuiciator, variæ lectionis, &
diligentiæ honestam Roberto tribuit lau-
dem, & prædicat, ac memorię, & assidue
Patrum lectionis nomine gratias illi agen-
das dicit existimare. Cuius autem quidam
Hamburgensis notæ Calvinistę ad amicum
suum scribens de quodam libello, in quo
A nonimus scriptor Bellarmini famam ma-

ximè carpebat, inter cœtera ait crimina
 in Bellarminum coniecta pro mendacijs
 meritò à Sapientibus quoscunque adie-
 rint reputari, nec consideratione digna
 censerì: Imò apud seipsum nullam fidem
 inuenire, sed simplicis solum turpisquè fa-
 bellæ locum obtinere, cum presertim Bel-
 larminum esse superstitem certò constaret
 & non lateret, quid de simillimis Viris il-
 lustribus ageretur; Finxerat enim illius li-
 belli Auctor Bellarminum Lauretum animi
 expiandi causa adijssè, & ibi propter con-
 scientiã scelerum, & salutem obijssè despe-
 ratum, ac ex eius libro confessionis, quem
 secum attulerit constitisse crimina, quæ
 e mentitè ipsi obijciebat. Addidit igitur
 Hamburgensis illud tantum existimare do-
 lendum, quod tales cartas alienę famæ præ-
 datrices impunè cudere, & recudere lice-
 ret. Michaël Coletus etiam precipuus Lu-
 tharanæ professionis, Gedani propugna-
 tor, cognito, quod fabula ista Gedani re-
 cusa esset in concione edixit, mendaces has
 criminationes in eum Virum cadere non
 posse, quem eruditio & doctrina tot libris
 comprobata aliter vitam instituisse con-
 vincebat.

IN Gallia autem Plessæus Magnus ille
 inter magnos Hæreticus de Bellarmino lo-
 quens in operibus suis, suum Bellarminum

appellauit. Demum Iudæus quidam, qui Roma proximè discesserat, cum in colloquia inter Oliuas nonnullos Gedanensium Senatorum, & R. Philippum Alderum Oliuensis Monasterij Ordinis S. Benedicti Priorem incidisset, dum de Roberto illi dicerent eadem, quæ dictus Anonimus auctor e mentitus fuit, Prior verò negaret; Iudæus tunc incolumem Bellarminum esse, & ad omnem honestatem, integritatemque compositam vitam ducere pronunciauit: Iudæos verò omnes si Catholicos, aut magnam partem eorum ad normam Bellarmini mores suos exigere viderent, illicò à Iudaismo ad Catholicam Ecclesiam accessuros. At minimè missum velim ipsum Angliæ Regem propriò in Cubiculo Roberti libros retinere, eiusque virtutem inuidiam mortalium omnium superasse videri, ac dici posse.

Sed ipsi etiam D E O Bellarminum gratum multis ab hinc annis testari voluit Diua Catharina. Hæc enim Sanctissima Virgo Religiosum quendam Virum alloqui sapissimè solita, cum de Roberto sciscitaretur, his verbis respondit, Diu viuere, & opera eius erunt placita D E O.

Septuagesimum interea Robertus agebat annum sensibus quidem integris, sed corpore propter inaudita Vigiliarum, & laborum

borum ab infantia suscepta incommoda
 satis attrito, dum obitus sui tempus nosset
 propinquum, & appeteret, à Summo Pon-
 tifice magna indutria contendit veniam,
 vt sibi proximè è viuis excessuro liceret pu-
 blicarum occupationum onere deposito
 ad suam redire Religionem, & quietis lo-
 cium; vbi ex toto corde pœnitentiam age-
 re posset, & pijs meditationibus ac pre-
 cibus ad illum nouissimum diem, à quo
 omnium summa dependet, præparare se iſe.
 Licet enim tota eius vita pœnitentiæ fuerit
 tempus, & comparatio ad bene morien-
 dum, in his tamen postremis diebus multò
 diligentius sibi inchoanti similis, Animæ
 suæ tantum vacare, & in conspectu solius
 DEI fieri intendebat. Quare Octauium
 Bandinum Sanctæ Inquisitionis Cardina-
 lem Decanum, cui pro veteri & mutua be-
 nedolentiâ inherebat coniunctissimus In-
 tercessorem apud Sanctissimum adhibuit.
 Venia igitur Pontificis impetrata in do-
 mo probationis Societatis suæ octauo Kal
 Septembris anni proximè elapsi secesserat,
 & cœtera negotia sepositurus, reseruata
 terminatione tantum aliquorum proces-
 suum pro Sanctorum Canonizzazione, ac
 presertim S. Philippi Neri, ad quem propo-
 nendum ipse fuerat à Sacra Rituum Con-
 gregatione deputatus, Iudicis Congrega-

tioni adesse voluit; vt grauissimo cuidam
 negotio finem imponeret. At inde digres-
 sus Domum reuertit; atq; illicò cepit ex
 morbo periculosè decumbere; & febrì de-
 fatigari continua, quæ duplicis Tertianæ,
 vt dicunt, proportionem habens vigesimo
 die ad extremum illum perduxit. At quò
 Roberti debilitaretur corpus, eò magis vi-
 debatur spiritus roborari, & inuitato ac
 maximo gaudio delibutus, quòd vltimam
 sibi instare censeret horam commigrandi
 ad æternam vitam, quam domum ipse suam
 appellabat; vt cum Domino æternum re-
 quiesceret; adeò eius ferebatur desiderio,
 vt terrenarum rerum nauseam habere, se
 satis diu vixisse, & Domum suam frequen-
 tissimè repeteret; Nequè ab isto sermone
 cessare vnquam audiretur, siue febris in-
 cenderet, siue dolor affligeret, siue lassitudo
 dissolueret, siue æstu calorequè febris
 à mente aliquando aberraret, siue illius sa-
 nitate integra vteretur. Rogauit igitur,
 & efflagitauit enixis precibus, ne sibi oc-
 cultaretur periculum decessus ex hac vita,
 qua maximè oneratus molestiam excipie-
 bāt; & ideò à Reuerendissimo Mutio Vi-
 tellesco Societatis suæ Preposito Generali,
 quem semper speciali obseruauerat amore,
 fidem dari vtrò sibi voluit, ne sibi eius cer-
 titudo differretur. Ab ijs verò, qui hostias

& preces pro se offerrent, illud vnum requirebat, ne vitæ suæ à DEO peterent inducias; Imò summum ipsum Pontificem, qui inuisere illum accesserat, cum audisset DEVM inter aras & sacra pro se precari, rogauit humillimè illo consilio imposterum facturum, vt à DEO gratiam obtineret; non vt à mortis periculo liberaretur, sed vt citius ab huius mortalis vitæ vinculis posset dissolui; & ad CHRISTVM ac Patriam proficisci. Cum autem ministrantium circa se studium videret. En quanta, dicebat ille, ob huius vermis & vilis pauperis sanitatem patrantur, deturbantur quanta? Quare graues prohibuit sumptus, ne in se perderentur ea, dum CHRISTI pauperes non panem, nō stratum haberent. Auersus morbi contumaciam industriam in se non deberi, vtpotè, qui iam nihilo inseruire posset. Medicos ideò simul alloquebatur, quòd ad suam progredi domum sine- rent, neque impedire quærent, ne homo mortalis iam expleto vitæ suæ tempore moreretur: Minimè tamen recusabat ipsorum acquiescere præceptis, cum se omnino diuine crederet voluntati; & redderet è vestigio paratissimum non modo illorum, sed cuiuscunquè etiam ministrantium edicta exequi.

At quam altè in se virtutes has defixas haberet, & innatas, illo presertim apparuit.

tempore, quo sui morbi initio per aliquot
 horas ex grauioris febris infestatione de-
 lirans, inter sacras colloctiones & humi-
 litatis, ac obedientiæ actus se continuo
 exerceret. Monuerunt interea Medici il-
 lum melius se habere, ac communi gra-
 tulatione gestiebant, dum solus ipse altis-
 sima cordis mœstitia correptus, quæreba-
 tur, quod à spe proximè commigrandi ad
 domum retraheretur. Quare lacrymosis
 sæpissimè singultibus Cœlestem Patrem
 exorabat, vt ad se illum iuberet venire.
 Nescio aiebat ille, me adhuc vlli malum
 per DEI gratiam dedisse exemplum: At
 quid in posterum mihi sit futurum ignoro;
 Plurimos enim scio, & perhorresco ad hanc
 peruenisse ætatem DEO gratissimos, qui
 eum diutius vixerint, salutis suæ dubium
 reliquerunt. Nec premi dolore, & inti-
 mis afflicti ciulacibus cessauit, quin prius
 in die Beatissimæ VIRGINIS Natiuitati
 dicata intellexerit tempus tam exoptatum
 appropinquasse. Quo contineri minimè
 potuit, quin præ festinatione alta claraque
 voce ter repeteret hec verba. O bonum
 nuntium. Sacratissimo igitur Viatico pro
 sequenti die indicto; eadem enim manè
 & altera ex precedentibus venerabili cibo
 cum veræ pietatis significatione se recrea-
 uerat; S. CAROLI Borromei mortis lætio.

nem audire voluit : Et quia iam per decem annos antea Testamentum de humanis sapientissimè condiderat, cœlestibus ideò tantum incumbens meditationibus & colloquijs, etiam de spiritualibus testaturus. Medietatem vnâ Animæ suæ dulcissimo suo CHRISTO IESV : Alteram verò Sanctissimæ VIRGINI MARIÆ legare ipsemet ego audiui. Sequenti verò manè cum Dominum & Creatorem suum venire cognouit, summa cum deuotione & humilitate è lecto surgens, humi stratus, & genibus flexis (vires subministrante charitate) percipere voluit, illiquè ex toto corde agonem suum commédare . Gratiarum autè actione persoluta duo sibi promitti curauit, quæ Testamento suo conscribebantur . Vnum nimirum, quòd sine vilo apparatu sepeliretur, Alterum quòd efferretur in Sepulcro Patrum suæ Societatis . Neq; sex horæ elapsæ erant, quòd Sacramentum vnctionis porrigi instantissimè postulauerit ; vt in prælium cum morte descensurus, dum validis vteretur sensibus, ijs etiam armis muniri diutius minimè protraheretur . Reuerendum deinde Patrem Andream Eudemoioanem eiusdè Societatis, cuius doctas scriptiones Robertus semper summa veneratione suspexerat, rogauit, vt litteris testaretur se per misericordiam DEI in Eccle-

fia Catholica & ea fide decedere, quam semper animo & scriptis suis professus fuerat, ac ne de ea aliter morientem sentire, vel sensisse vnquam, quam operibus docuerat suis.

Hac verò Bellarmini Egritudine per Urbem delata, omnes tam summæ, quam mediæ, & infimæ conditionis Viros permagnus inuasit dolor, & licet initio ex Medicorum præcepto, ne ab adeuntibus defatigaretur, ferè nemo admissus fuerit: paulò tamen post arceri viri primarij minimè potuerunt, quin illum salutaturi, & vltimum Vale precaturi adierint: Accesserunt Illustrissimi Collegæ, & purpurati Patres bini, terni, & quini, ac pleriquè semel, atq; iterù reuersi, cum in digressu intercessionibus illius apud cœlestem Patrem se commendari benedictionem implorarent, & ipse abnuens sibi potius illorum deferendam humillimè responderet, manibus eius exosculatis, & oculis ac capiti suo admotis non sine lacrymis discedebant; mittebāt etiam nonnulli pluries singulis diebus sciscitatum de ipso. Nec qui aberant vti presertim Illustrissimi ac Reuerendissimi Franciscus Sfortia, Odoardus Farnesius, & Alexander Ursinus eiusdem peramātissimi, obseruantix & officij genus præteribant cum familiaribus suis, vel eiusdem Societatis Pa-

tribus quotidie de illo moneri demandarent. Plurimis inrerè ac deinde singulis etiam inferioris nobilitatis Viris illum saltem intueri expetentibus ingressus non potuit denegari. Nonnullis verò manus etià exosculari permissum erat, cum ipse clausis plerunque oculis, vel diuinis meditationibus esset intentus, vel aliquandò ex præcedenti febre, ac Vigilia grauatus aliquid caperet quietis. In eius autem familiares, vel Patres Societatis, quoties per Urbem quisquã incideret, anxie querebat de eiusdem salute; Et cum in nobilium, ac infirmorum cœtu frequentissimus de illo esset sermo, plurimi proprium sanguinem libenter effusuri pro tâto Christianæ Reipublicæ incommodo reparando audiebantur. Sed non minor extitit cura de ijs rebus, quibus ille vti cõsueuerat apud se Religionis causa seruandis. Missale enim vno Pontifici delato, Breuiaria, Diurnum, Rosaria, pios libellos, pileos, ac cetera huiusmodi iidem Cardinales, & primarij Viri desumpserunt. Illis verò quibus nihil extorquendum supererat alios miserunt pileos, Rosaria, & similia, quibus cum ipse per aliquod temporis spatium vsus esset Dominis remitterentur. Sanguis ex sectione venæ die tertia decubitus, & deinde ex arundinibus ad aures admotis missus partim vasis, & par-

tim linteolis exceptus, à Medicis, cœte-
 risquè, qui aderant diligentissimè fuit af-
 seruatus. *Admiratione*
 Aderat interea familia, aderant con-
 sanguinei aliqui, aderant Patres ipsius So-
 cietatis, luctu ac lacrymis peracerbè in-
 stissimi, & dulcissimi Patris, ac Patroni
 vltima precatone benedicturi. Cum ipse
 intentis in cœlum oculis eleuato brachio
 omnes benedicens addidit. Pacem do vo-
 bis, Pacem relinquo vobis, Pacem com-
 mēdo vobis. Quia verò deinde illud vnum
 Robertum vrgerè cœperat, ne libellam ni-
 mirum Patribus suæ Sodalitatis ex Testa-
 mento hæredibus institutis ita relinqueret
 tenuem, vt persoluēdis exequijs, & se com-
 ponendos satis non esset, ijsque obesse pos-
 set, quibus statuerat subuenire (decreue-
 rat enim Robertus imposterum à publicis
 functionibus vacuus redditus omnes suos
 pro eiusdem domus professæ censibus sol-
 uendis elargiri) Iterum se sine vlla pompa
 sepeliri iussit, & quasi diuinaret, quid fu-
 turum semel præcepisse minimè contentus
 pluries iterauit. Petijt etiam à Summo
 Pontifice solutionem Cardinalitij anuli su-
 is hæredibus condonari, & audita impe-
 tratione cum se à molestiæ periculo videret
 securum, mirificè lætatus, Pontificiæ li-
 beralitati plurimas reddidit gratias. Sci-

pioni verò Cardinali Cobellutio, cui placuerat Sanctissimo rem hanc proposito sermone indicare, pro beneuolentia in se semper comprobata se fassus fuit addictissimum. Sicuti enim mortis minimè terrebatur periculo, ità placidissimè alloquebatur omnes, & suæ humilitatis & grati animi persoluebat officia. Ideo Odoardi Cardinalis Farnesij audita quadam Epistola innumera illius, nec non totius Serenissimæ Farnesicæ familiæ per longam seriem annorum in tuam sodalitatem, in maiores suos, & in se ipsum beneficia commemorans; querebatur, ne pares deuotionis reddere posset significationes. Et in Collegij Germanici Protectoribus Franciscum Cardinalem Boncompagnium connumeratum à Sanctissimo sentiens, mirifica perfundi voluptate pronunciauit, regimini illi præpositum audisse Gregorij Tertij Decimi Collegij illius fundatoris non minus pietatis quam Sanguinis dignissimum successorem. Dissoluebantur interea pijsissima illa vincula carnis, & spiritus, dum ipse in cubiculo cordis sui, & intra se tacitus cœlestia lætabatur mira cum pace meditari, & beatos affari spiritus, ac fœlicissimas audire voces videbatur, cum ministrantes obseruarunt, quòd aliquando plenus animi, & ardore quodam spiritus gestiebat ferri in Cœlum;

& DEVM obsecrabat, vt carnem (aiebat ipse) putidam & verminosam diuelleret, quæ sibi ad ipsum commigrandi erat impedimento: imò ipsammet etiam proprij brachij carnem altera manu desumens sic loquebatur; Quid non dirumperis caro proditrix? Quid agis? Quid differs? Ad DEVM verò reuersus dicebat, Non mea, sed tua voluntas fiat. Aliquando vero inimum se humilitatis abijciens videbatur pertimescere Diuinum Iudicium, & ijs, qui in Superna Patria DEVM pro se precari exorabant, respondebat. Nimis magna est res ista, non tam facilis est Via, quæ ducit ad Vitam: Magnum DEI beneficium in me futurum existimabo, Purgatorium etiam permultos annos obtinere. Addebat tamen, quòd si salutis sedem fuisset adeptus, pro omnibus, ac pro Patronis, ac benefactoribus suis præsertim minimè se exorando defuturum. Suscepit postremam, & saluberrimam Pontificis benedictionem, ac vt maiori perciperet veneratione & fructu, confessionis illam, alijsquè orationum pijs precibus voluit anteuertere. Tandem Creatori suo spiritum redditurus, Sacratissimam CHRISTI è Cruce pendentis effigiem per iteratos amplexus pluries exosculatus, labantibus brachijs capiti suo imposuit in supremæ deuotionis signum;

deinde verò ad pectus illa dulciter stricta, brachijs in ipsiusmet Crucis figuram cancellatis, Apostolico Symbolo, Psalmo Quinquagesimo, Oratione Dominicali, & Salutatione Angelica clarè distinctèquè pronuntiatis, semimortuis postremo vocibus **IESVM** trigeties inuocauit. Et iam destitutus voce clauserat oculos & membra ceperat explicare cum in vltima conflictatione specie vultus hilariori in Redemptorem suum iterum defixis oculis, & ore ad loquendum composito placidissimè tradidit Animam hora secunda post Solis Ortum feria sexta quintodecimo Kal. Octobris Anno post **CHRISTVM** natum **MDCXXI**.

Hinc dulcissimo orbatu parente inter luctus & lacrymas, quas tenerrimus percipiebat animi nostri sensus, postrema manuum ac pedum oscula exhibuimus. Mox verò eius corpore pro multitudinis sequentis strepitu vitando in domum professorum eius Societatis clam delato, statim ac eius mors in vulgus promanauit, ille hominum, & Prelatorum concursus visendi, & manus ac pedes eius exosculandi causa est factus, vt ante primam Noctis horam aditus denegari minimè potuerit. Consequenti post die, iustà sine Cardinalitij funeris apparatu fieri sicut ipse Pontificem suo testamento obsecrauerat nō est permissum.

Adfuit enim purpuratorum Senatorum Corona
 adhibita Heluetiorum custodia, ut
 populi arceret frequentiam, quæ talis fuit,
 ut Seniores ipsi non meminerint in illo Tem-
 plo unquam se vidisse maiorem. Ea qui-
 dem nec submoueri potuit, quin deuotio-
 nis studio aliquid Vestium auferre tentans
 Cardinalitium Galenum abstulerit, & flo-
 ceos ex eo pendentes decerpserit. Rosaria
 interim eius corpori religiosè tangendo
 sunt continuo admota. Iustis autem per-
 solutis, ijs, qui in Ecclesia enixè moraban-
 tur, ut manus ac pedes exoscularètur usquè
 ad tertiam noctis horam corpus eius expo-
 situm est. Deinde cum à Bernardino Ca-
 stellano Pontificis Physico, & Medicæ ar-
 tis Viro prestanti de more procuratum,
 & aromatibus iam primum fuisset
 conditum, compositum est
 in capsula lignea,
 & in Communi Patrum
 eiusdem Societatis loculo
 ut ipsemet con-
 cupierat.

Eius verò Testamenti
hoc est exemplar.

NOMINE DO-
MINI NOSTRI
IESV CHRISTI.
Ego Robertus Bellar-
minus tituli S. Ma-
riae in Via Praesbi-
ter Cardinalis e Societate IESV, as-
sumptus petij à Sancta Memoria Cle-
mente Octavo facultatem condendi
testamentum ad pias causas tantum,
ut certus essem ea, quae mihi deceden-
ti bona temporalia superessent, quaque-
dam viuerem dispensari pauperibus
vel Ecclesijs non poterant, utpotè mea

sustentationi necessaria, ad Pauperes
 & Ecclesias redirent. Concessit Pon-
 tifex indultum testandi generalius,
 quam voluissem, sed non acceptavi,
 nisi ad pias causas, ut petieram.
 Habetur hoc indultum inter alias bul-
 las mihi concessas in magno folio per-
 gameno cum plumbo datum Anno Do-
 mini MDCIII. VI. Idus Aprilis
 Pontificatus Sanctissimi Papa Cle-
 mentis Octavi anno duodecimo. Ergo
 hoc indulto presupposito testamentum
 condidi Capua cum essem Archi:pis-
 copus eius Ciuitatis, deinde eo abro-
 gato, aliud condidi Roma: Sed propter
 circumstantias mutatas hoc secundo
 etiam abrogato, nunc iterum testamen-
 tum condere statui, cum sim annorum
 sexaginta nouem, & proximus ulti-
 ma diei, ut opinor, sed mente, & cor-
 pore per DEI gratiam beneualens.

Primum igitur Spiritum meum in manus DEI commendatum toto corde exopto, cui ab adolescentia seruire desideravi, & precor ut me inter Sanctos electos suos non estimator meriti, sed veniæ largitor admittat. Corpus meum non apertum nocturno tempore, sine ulla pompa ad Ecclesiam Societatis IESU, vel Collegij Romani vel domus professæ deferri volo, & exequiæ fiant per solos Patres, & fratres Societatis sine interuentu Sacri Collegij sine lecto sublimi, sine insignijs, vel flauellis, eademquè simplicitate, qua cæteris de Societate fieri solent, & hac de re quam maximè possum Sanctissimum Dominum Nostrum humiliter rogo, ut desiderio meo satisfaciat.

Quod attinet ad locum Sepultura libenter iacere corpus meum voluissem

ad pedes B. Aloisij Gonzaga mei quō-
 dam spiritualis filij : Sed tamen Su-
 periores Societatis ubi voluerunt cor-
 pus meum ponant. De rebus tempo-
 ralibus mihi à Sede Apostolica con-
 cessis, vel undequaque acquisitis ita
 dispono. Heredem Vniuersalem no-
 mino, & instituo domum professam
 Romanam Societatis I E S V, in qua
 Religione nomen dedi. Volo autem,
 ut primò soluantur debita, si qua fue-
 rint, & iurajis quibus debetur : Dein-
 de dentur familia ad quadraginta dies
 more solito, quæ ad victum pertinent,
 idest, quod illis taxatum est in pecu-
 nia, pane, vino, & companatico. Ne-
 què aliud eis relinquere possum cum
 ad solas pias Causas Testamentum fa-
 ciendi facultatem petierim, & eadem
 causa singulis stipendium, siue prou-
 sionē aliquam dederim præter victum.

Fratri

Fratri meo secundum Carnem, vel eius
 heredibus restituatur Imago, seu Qua-
 drum Clemētis Octavi Pontificis Ma-
 ximi. Nepoti meo Angelo dicitur Ima-
 go, seu Quadrum Roberti Cardinalis
 de Nobilibus, & unū ex duobus Qua-
 dris S. CAROLI Borromei, & una
 ex paruis Crucibus, quas ad pectus ego
 gero cum reliquijs inclusis. Collegio
 Romano restituantur annalium Car-
 dinalis Baronij tomi sex, quos mihi
 accomodauit, ut eidem dentur alij sex
 mei; nam cum hac conditione accepi
 à Collegio sex primos Tomos, qui meo
 nomine dati fuerunt Collegio eidem
 ab eodem Auctore, ut post obitum re-
 linquerem integrum opus. Eidem Col-
 legio relinquo unam ex tribus plane-
 tis pretiosis cum stola, & manipulo
 quam voluerit, & omnia scripta mea,
 & totam Bibliothecam, nisi Reueren-

dissimo Patri Generali videatur, Bi-
 bliothecam alicui alteri loco Societatis
 magis egenti applicare. Sancta Ma-
 ria in Via, qui Titulus meus est re-
 linquo unam ex tribus planetis pre-
 tiosis, quam haeres meus dare voluerit.
 Aliud titulo meo non relinquo, quo-
 niam satis multum expendi in fabrica
 Ecclesiae, ut fratres illi sciunt, qui
 hoc ipsum petierunt loco paramento-
 rum, quae illis emere constitueram.
 Reliqua omnia bona, quae quocunque
 modo ad me pertinent, seu pertinebunt,
 siue immobilia, siue mobilia, siue se-
 mouentia, siue iura, siue credita, siue
 sacra ad Cappellam, siue profana ad-
 uestiarium, vel cellas varias pertinen-
 tia, siue pecunias numeratas, siue qua-
 cunq; alia integra ad haeredem, idest
 ad domum professam Romanam Socie-
 tatis IESU, ut dictum est, pertineant.

volo, & in illis omnibus, & singulis ipsam heredem instituo, & nomino. Pro auxilio Anima mea nihil relinquo, tum quia parum admodum erit, quod ad heredem meum perueniet, cum ego cumulandis pecunijs, vel rebus pretiosis acquirēdis nunquam operam dederim. Tum quia confido imò certo scio non defuturam huic officio piam charitatem matris meae Religionem videlicet Societatis IESU, ut pro alijs filijs suis nūquam deest, & quemadmodum ego non defui tota vitæ meae tempore pro defunctis Societatis sacrificia & orationes DEO offerre. Executorem huius meae voluntatis nomino honoris causa Illustrissimum & Reuerendissimum Dominum meum Cardinalem Aldobrandinum. Labor enim, ut existima nullus erit in executione testamenti huius. Relinquo

autem Illustriſſimo Domino meo id,
quod pretioſius nihil habeo, videli-
cet Crucem ligneam reliquijs pretio-
ſiſſimis refertam, quarum Cathalogus
in ſcriniolo cooperto rubro holoserico
inuenietur.

Hoc teſtamentum valere volo prio-
ribus abrogatis, in omnibus, & per
omnia reuoco, caſſo, & annullo, etiam
ſi hoc forte non fuerit cum debitis ſo-
lemnitatibus factum, id enim aperte
concedit Bulla Summi Pontificis Cle-
mentis Octauſi, in qua mihi data eſt
facultas teſtandi etiam per ſimplicem
Epiſtolam, vel cedulam manu mea
ſubſcriptam.

Ego Robertus Cardinalis Bellarmi-
nus, ut ſupra diſpono, inſtituo, lego,
& teſtor, nō ſolum prefato, ſed omni
meliori modo die XXIII. Januarij.
MDCXXI.

QUIA verò Robertus anno superiore de more Cardinalium & optionis iure, ad titulum Ecclesiæ S. Praxedis transfierat & Illustrissimus & Reuerendissimus D. Cardinalis Petrus Aldobrandinus nominatus testamētarius executor obierat, legatum idē relictum Ecclesiæ S. Mariæ in Via soluendum esse Ecclesiæ S. Praxedis declaratum Robertus reliquit, & Illustrissimum ac Reuerendiss. D. Cardinalem Hippolytum Aldobrandinum præmortui Nepotem eiusdem testamenti Rogauit executorem.

Sic igitur illum amantissimum in terris ammissimus Patrem, quem nunc recensemus, lucratos esse Patronum in Cœlis, & quem Christianæ Reipublicæ vidimus adhuc inexpugnabilem defensorem, im-

posterum speramus intercessorem
 pijsimum, & quidem sicuti plurimi
 non desunt, qui illius sepulcrum
 pijs precibus frequenter adeant,
 nec non illum implorent: Ità etiam
 nec pauci adhuc numeratur, à qui-
 bus eius intercessionem & auxilium
 minimè fuisse desideratum ipsimet
 profitentur; quos referendos
 illis, qui eiusdem vitam,
 & acta accuratissimè
 conscribunt,
 relinquam.

INDEX.

R OBERTI ortus & Educatio pagina	11
Eius vocatio ad religionē & ingressus. p.	14
In studiorum & vitæ disciplina profectus. p.	16
Sacris initiatur. p.	18
Romæ controuersias suas explicat. p.	19
Parisijs cum legato petit. p.	20
Ab Innocentio Nono designatur Cardinalis.	20
Religionis fungitur præfecturis.	22
Creatur Cardinalis sub præcepto obedientiæ.	22
Sibi & aulicis suis domesticam instituit disciplinam.	25
Capuano Archiepiscopatu præficitur.	27
De ijs quæ in illa Ecclesia gessit.	29
Romam ad Pontificia comitia reuertitur.	38
A Pontifice Romæ detentus remittit Archiepiscopatum.	39
Scripta & acta ad coadiuuandos proximos & aliquorum conuersio.	41
Contemptus Diuitiarum.	45
Auersio a Consanguineis & Patria. 46.	49
Humanarum Laudum fuga.	51
Roberti Prudentia.	55
Roberti Iustitia.	60
Roberti Fortitudo.	64
Roberti Temperantia.	68
Fides Roberti.	69
Spes Roberti.	69

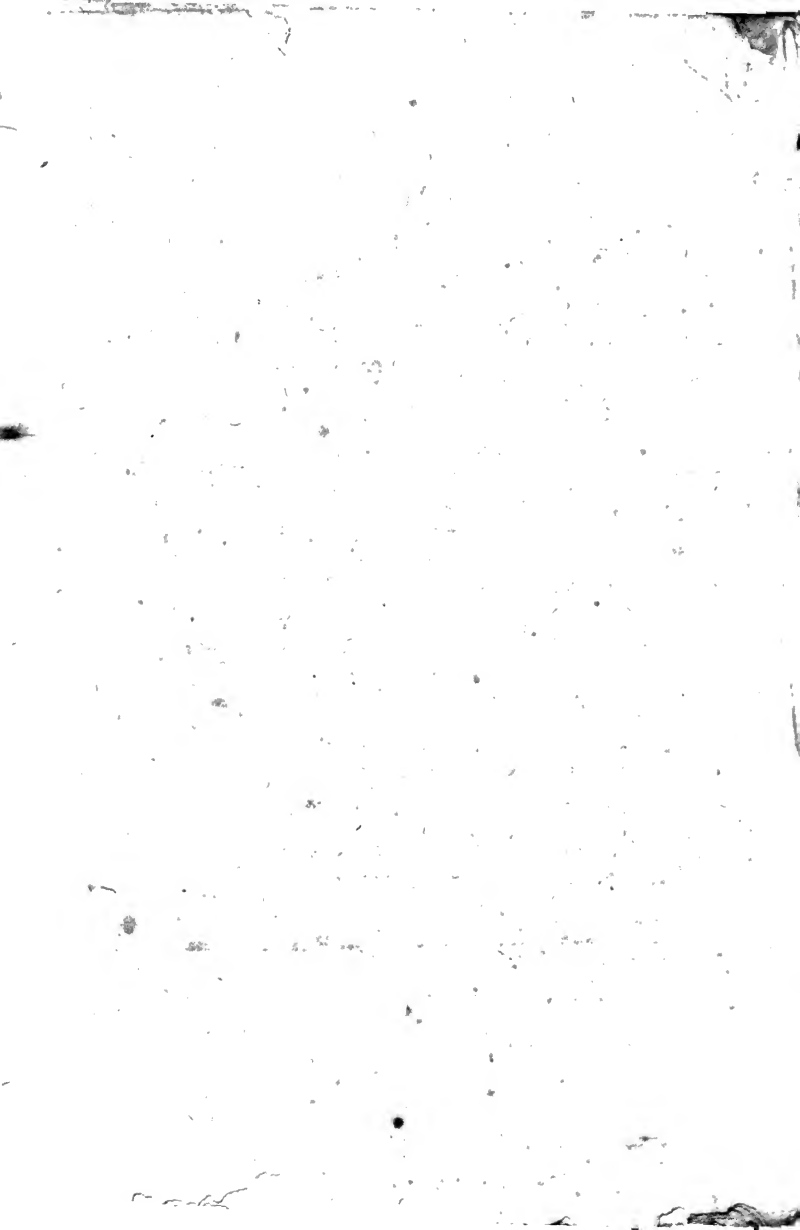
104.

<i>Charitas Roberti.</i>	71
<i>Plurimorum de Roberto estimatio & Iudicium.</i>	74
<i>Roberti recessus ad Domum probationis sue Societatis.</i>	81
<i>Roberti Egritudo, & mors.</i>	82 91.
<i>Testamentum Roberti.</i>	93.

FINIS.

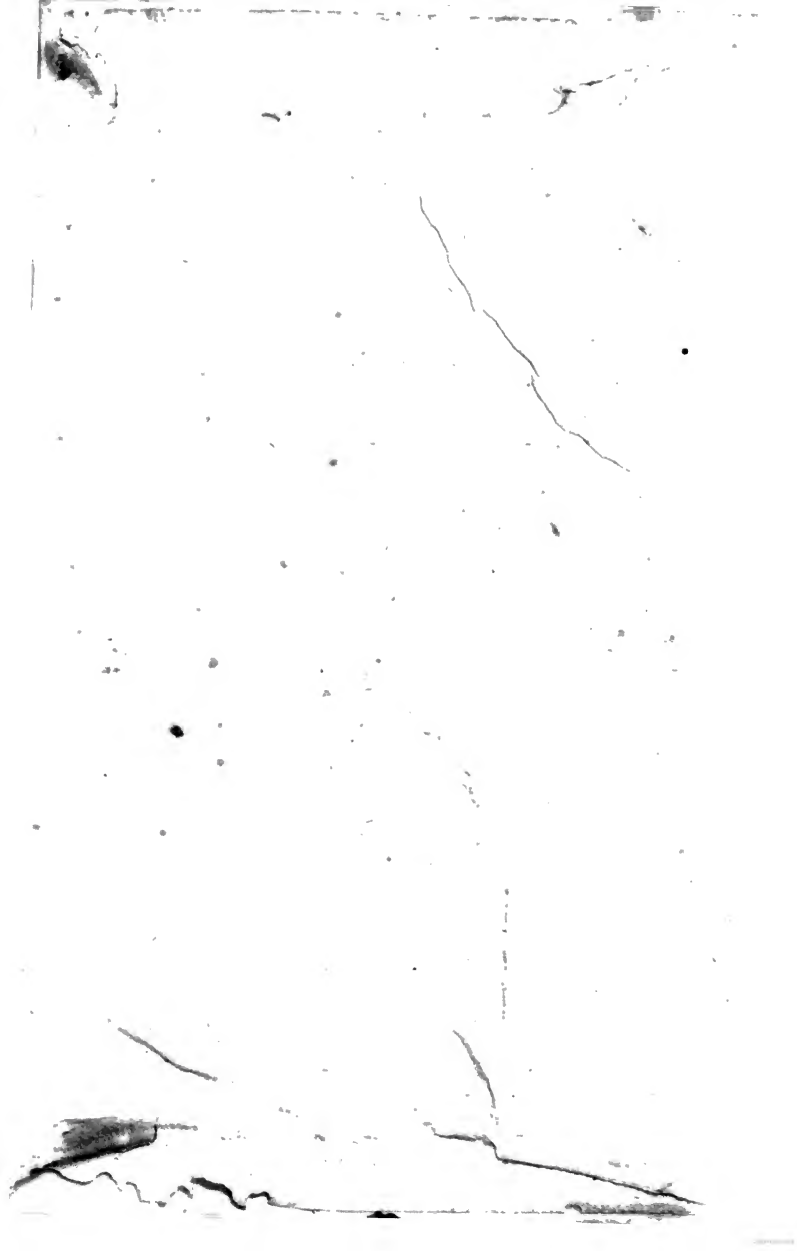

Pag.lin.	Errata	Correctio.
10 25	Niconomacos	Hiconomacos
17 12	sollicitudinem	solicitudinem
21. & 26. 21 & 1	lacrimas	lachrimas
31 9	elemosinam	elemosynam
38 21	proximum	proximorum
39 17	iussit	in esset
43 13	abdixerat	addixerat
43 27	sollicitudine	solicitudine
49 12	pastoris	pastoris sui præsētia
50 6	Sulmonz	Sulmonis
55 3	iustis	istis
62 3	Christernia	Christierna
65 9	respicere	respucere
68 4	si	se
71 20	intentus	incensus
76 3	existit	existit
76 17	discessus	discessurus
79 13	Tunius	Iunius
79 19	controuersijs	controuersis
82 13	eternum	in eternum
83 24	moraretur	moreretur
87 25	pileos	pileolos
88 17	componendos	componendo
91 29	iustā	iusta
92 8	galenum	galerum
96 3	voluerunt	voluerint
100 1	Illustrissimo	eidem Illustrissimo
100 8	in omnibus	quæ in omnibus
100 vlt.	MDCXXI.	MDCXI.
80 28	interea	interea & nonum
81 2	sui	sui cum

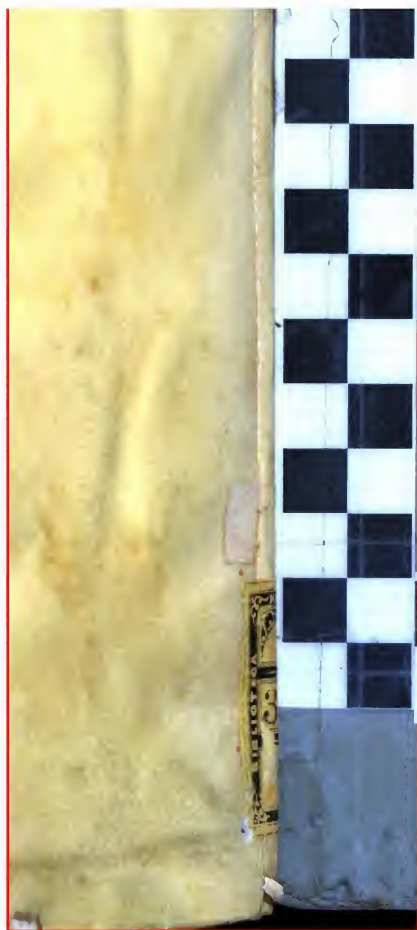

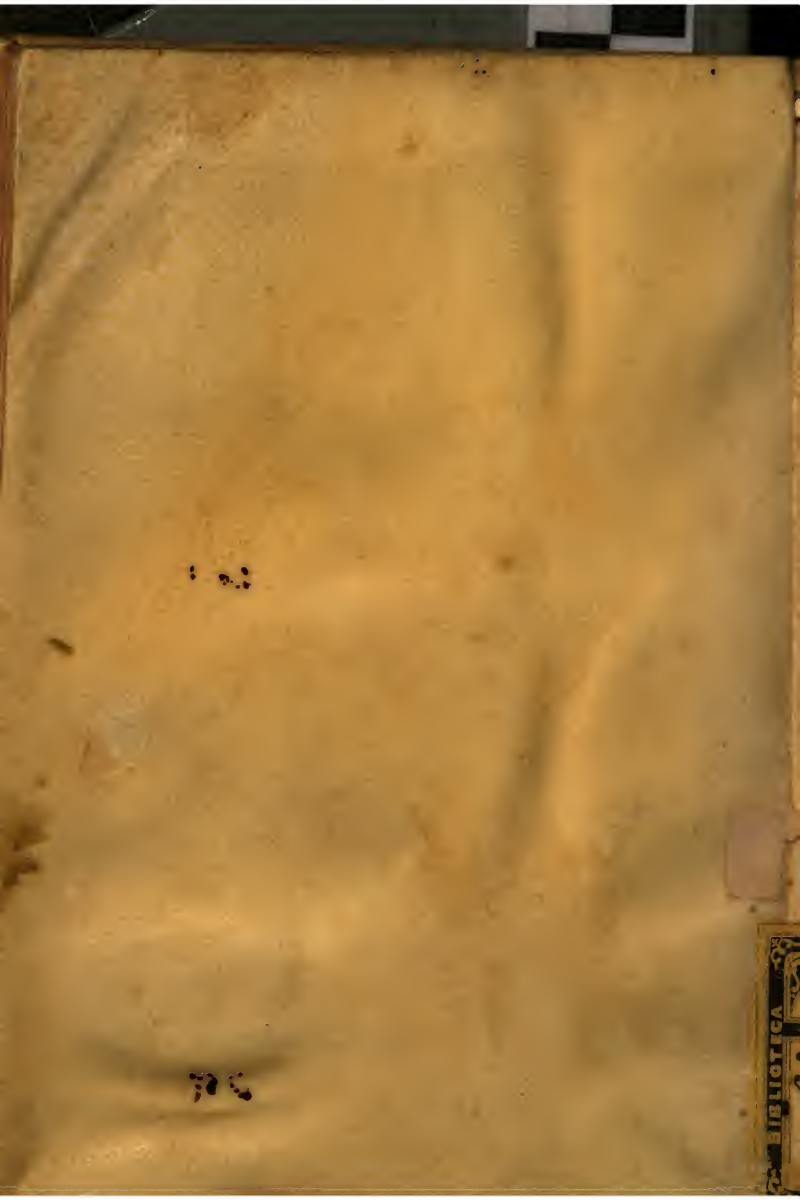

BIBLIOTECA

BIBLIOTICA